

Samen werken aan een vitale Gouwestreek

Rabobank. Een bank met ideeën.

Voorwoord

De vitaliteit van de omgeving waarin wij wonen, werken en leven is voor ons een belangrijk thema. Als coöperatieve bank met een grote maatschappelijke betrokkenheid, willen wij in onze omgeving een stimulerende rol vervullen en een bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling van welzijn en welvaart in onze regio.

In dat perspectief zijn wij in eind 2011 gestart met de Triple P-Monitor. De Triple P-monitor is een hulpmiddel om de duurzaamheid van de regio te meten. Het meet de kwaliteit van de leefomgeving in een gebied op sociaal, ecologisch en economisch terrein; People, Planet en Profit.

Het is een initiatief dat naar ons idee prachtig past in het jaar 2012 dat door de VN is uitgeroepen tot Jaar van de Coöperatie. Voor het onderzoekstraject is de verbinding gezocht met Anouk Smeltink-Mensen en Willem van der Velden van Kennis en Economisch Onderzoek Rabobank Nederland. Wij bedanken hen hartelijk voor de inhoudelijke inbreng en constructieve samenwerking.

Via diverse workshops is inbreng geleverd aan dit onderzoek door verschillende betrokken personen of instanties uit de Gouwestreek. Een bijzonder woord van dank aan de deelnemers van de workshops voor hun waardevolle inbreng en inspirerende betrokkenheid. De workshops waren een mooie en waardevolle concretisering van onze visie 'Samen bereik je meer'. Als je samenwerkt, versterk je elkaars kracht, ook je eigen kracht. Samen meer bereiken kan alleen door de verbinding met elkaar te zoeken en aan te gaan. Pas dan kunnen initiatieven gaan groeien en kunnen dromen en ambities waargemaakt worden.

De Gouwestreek is een prachtige streek om in te wonen en werken zo onderstreept de uitkomst van dit onderzoek. Wij verwachten dat de uitkomsten van het onderzoek partijen bij elkaar heeft gebracht en nog samenbrengt om gezamenlijk initiatieven te ontwikkelen en te ontplooiën voor een duurzaam vitale Gouwestreek.

De themagroep Triple P-Monitor Rabobank Gouwestreek

Ben de Deugd, ledenraadslid
Paul Groen, directievoorzitter
Martin Hooftman, ledenraadslid
Michiel Post, ledenraadslid
Peter Tas, ledenraadslid
Corwine Voordendag, adviseur Coöperatie
Ad Voorhagen, ledenraadslid
Caspert van der Wel, commercieel directeur

Juni 2012

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	3
1 INLEIDING.....	5
1.1 DUURZAAMHEID EN TRIPLE P.....	5
1.2 CENTRALE VRAAG: HOE VITAAL IS DE GOUWESTREEK?.....	5
1.3 DE TRIPLE P MONITOR.....	6
1.4 LEESWIJZER.....	7
2 PEOPLE.....	8
2.1 INLEIDING.....	8
2.2 SOCIALE DUURZAAMHEID IN DE GOUWESTREEK	9
3 PLANET.....	15
3.1 INLEIDING.....	15
3.2 ECOLOGISCHE DUURZAAMHEID IN DE GOUWESTREEK	16
4 PROFIT	23
4.1 INLEIDING.....	23
4.2 ECONOMISCHE DUURZAAMHEID IN DE GOUWESTREEK	24
5 DE BALANS OPGEMAAKT.....	31
5.1 TRIPLE P BALANS	31
5.2 WIE DRAAGT BIJ AAN DUURZAAMHEID	32
6 VERDUURZAMING VAN DE GOUWESTREEK.....	35
6.1 PEOPLE.....	35
6.2 PLANET.....	36
6.3 PROFIT	38
6.4 AFSLUITEND.....	39
BIJLAGE I VARIABEL EN TRIPLE P.....	41
BIJLAGE II DEELNEMERS INTERVIEWS EN WORKSHOP	43
COLOFON	45

Samenvatting

Sociale kwaliteit

De sociale kwaliteit van de Gouwestreek is hoog. Dit heeft de regio vooral te danken aan haar kwaliteiten als woonomgeving. Er is veel ruimte in gebruik om te wonen en te recreëren en de bevolking kan gebruik maken van de beschikbare werkgelegenheid in de rest van de Randstad. Bovendien is de verwachting dat de bevolking van het gebied de komende jaren blijft groeien, wat gunstig is voor de duurzaamheid van de Gouwestreek.

De sociale duurzaamheid wordt enigszins beperkt door het geringe aanbod van vrijetijdsvoorzieningen in het gebied. Hiervoor zijn de inwoners deels aangewezen op faciliteiten buiten de eigen regio.

Sterkten	Zwakten
✓ Goede woonomgeving met veel ruimte om te wonen en te recreëren	✓ Beperkt aanbod van vrijetijdsvoorzieningen
✓ Gunstige ligging binnen de Randstad met veel werkgelegenheid	
✓ Bevolkingsgroei houdt aan	

Ecologische kwaliteit

De ecologische kwaliteit van de Gouwestreek is laag. Dit wordt vooral veroorzaakt door het feit dat de regio weinig echt natuurgebied kent. Het landschap is grotendeels ingericht voor economische activiteiten en om te wonen en te recreëren. Zowel de bevolking als het bedrijfsleven legt dan ook een hoge druk op het milieu in de Gouwestreek. De Gouwestreek onderscheidt zich in positieve zin door de aanwezige cultuurhistorie. Gouda vormt hierin het zwaartepunt. Bovendien draagt de ontwikkeling van Weids Bloemendaal bij aan de ecologische kwaliteit van de Gouwestreek.

Sterkten	Zwakten
✓ Gouda vormt de cultuurhistorische kern van de regio	✓ Regio heeft weinig 'echt' natuurgebied
✓ Ontwikkeling natuurgebied (Weids Bloemendaal)	✓ Zowel de bevolking als het bedrijfsleven legt een hoge druk op het milieu

Economische kwaliteit

De Gouwestreek kenmerkt zich door een hoge economische kwaliteit. In de eerste plaats heeft de regio dit te danken aan de grote hoeveelheid fysieke ruimte waar het bedrijfsleven in het gebied gebruik van kan maken. Bovendien profiteert het bedrijfsleven van de gunstige ligging van de Gouwestreek binnen de Randstad, waardoor een groot arbeidspotentieel voorhanden is. Consumentgerichte sectoren kunnen hun voordeel doen bij de koopkrachtige bevolking in het gebied (als afzetmarkt). Bovendien kenmerkt het bedrijfsleven zich door een hoge investeringsratio wat gunstig is voor de duurzaamheid van het bedrijfsleven.

De economische kwaliteit van de Gouwestreek kent echter ook enkele zwakke punten. Zo blijkt het bedrijfsleven slechts in beperkte mate welvaart tot stand te

brengen in het gebied. Dit komt tot uiting in de relatief lage arbeidsproductiviteit die het realiseert en een laag rendement op het vermogen. Bovendien kenmerkt de Gouwestreek zich door een ongunstig vestigingssaldo, wat een indicatie vormt van het vestigingsklimaat voor bedrijven.

Sterkten	Zwakten
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gunstige afzet- en arbeidsmarkt ✓ Regio biedt veel ruimte voor economische activiteiten ✓ Bedrijfsleven realiseert hoge investeringsratio ✓ Innovatief bedrijfsleven in Gouda en Reeuwijk ✓ Goed renderend bedrijfsleven in Reeuwijk en Waddinxveen 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bedrijfsleven draagt slechts beperkt bij aan welvaartscreatie vanwege lage arbeidsproductiviteit en rendement ✓ Ongunstig vestigingssaldo

Triple P Balans

Ondanks de relatief hoge druk op de ruimte is de Gouwestreek per saldo duurzamer dan Nederland als geheel. Alle gemeenten in het gebied hebben een gemiddelde of bovengemiddelde sociale kwaliteit en bieden in veel opzichten een interessante woonomgeving. Ook de economische kwaliteit ligt in het grootste deel van de regio relatief hoog. Dit is te danken aan de vele ruimte die er in gebruik is voor het bedrijfsleven en de gunstige ligging van het gebied in de Randstad. Er is dan ook sprake van een sterke interactie tussen de drie duurzaamheidsdimensies in de Gouwestreek. Samen zorgen ze er voor dat het in de regio goed wonen en werken is. Wel heeft de ecologische kwaliteit te leiden onder het welvaren van het gebied. Hier ligt dan ook een gevaar voor de regio. Enerzijds is de beschikbaarheid van ruimte om te wonen en te werken niet oneindig. Anderzijds kan de aanwezigheid en het gedrag van bevolking en bedrijfsleven de ecologische kwaliteit van het gebied in gevaar brengen.

Kansen voor verduurzaming

Tijdens de workshops is met verschillende stakeholders uit de regio gediscussieerd over de kansen om de vitaliteit van de Gouwestreek in de toekomst te behouden dan wel te versterken. De belangrijkste aanknopingspunten die men hiervoor ziet zijn het verder ontwikkelen van de toeristische sector (met aandacht voor het behoud van bestaande ecologische waarden) en het versterken van de positie van de Gouwestreek als arbeidsmarktregio. Om dit te realiseren zullen alle betrokken partijen in het gebied hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Een actieve opstelling van zowel de overheid, het onderwijs als het bedrijfsleven is noodzakelijk om de vitaliteit van de Gouwestreek ook in de toekomst te garanderen.

1 Inleiding

1.1 Duurzaamheid en Triple P

De noodzaak van duurzaamheid

Het beslag op de ons beschikbare natuurlijke hulpbronnen is de afgelopen decennia zozeer toegenomen dat dit de draagkracht van de aarde te boven dreigt te gaan. In toenemende mate worden we, door uitputting van natuurlijke hulpbronnen, milieuvervuiling en klimaatverandering, geconfronteerd met negatieve 'externe effecten' van onze technologische en economische ontwikkeling. Om te voorkomen dat de samenleving hierdoor ten onder gaat, is de omslag naar een 'duurzame' ontwikkeling nodig, waarbij geen sprake is van uitputting en vervuiling van onze leefomgeving, zo leerden onder meer de rapporten van de Club van Rome (1970) en de Commissie Brundtland (1988). In de decennia die zijn verstreken sinds het ontstaan van dit inzicht, heeft het begrip 'duurzaamheid' zich langzaam maar zeker in het centrum van ons bewustzijn genesteld.

Duurzaamheid in drieën: Triple P

'Duurzaamheid' heeft gaandeweg een bredere strekking gekregen dan de oorspronkelijke, puur ecologische. Naast 'goed rentmeesterschap' over onze natuurlijke omgeving behelst duurzaamheid dan ook het 'behoud van welvaart' en 'sociale samenhang en veiligheid'. De sociale, ecologische en economische dimensie worden in het Engels doorgaans aangeduid als 'Triple P': 'people, planet, profit'. Met deze drie dimensies omvat het begrip 'duurzaamheid' de samenleving in de breedste zin.

1.2 Centrale vraag: hoe vitaal is de Gouwestreek?

Veel thema's die op dit moment spelen binnen de Gouwestreek hebben te maken met de vitaliteit van de regio. Het gaat bijvoorbeeld om ontwikkelingen rondom MVO, de kantorenmarkt, woningbouwplannen en de ecologische druk die dit met zich meebrengt. Rabobank Gouwestreek wil een bijdrage leveren aan de vitaliteit van de regio en heeft daarom aan het regionaal-economisch onderzoeksteam van Rabobank Nederland (KEO) gevraagd een onderzoek te doen naar de duurzaamheid van het gebied. Rabobank Gouwestreek wil hiermee partijen uit de regio met elkaar verbinden en een bijdrage leveren aan concrete initiatieven die de vitaliteit van de regio in de toekomst zullen versterken. Rabobank Nederland heeft voor het onderzoek de Triple P Monitor ingezet.

In onderstaande kaart staat het onderzoeksgebied weergegeven. Het gaat om de gemeenten Gouda, Waddinxveen, Zuidplas, Boskoop en de voormalige gemeente Reeuwijk. De regio telt in totaal 165.000 inwoners.

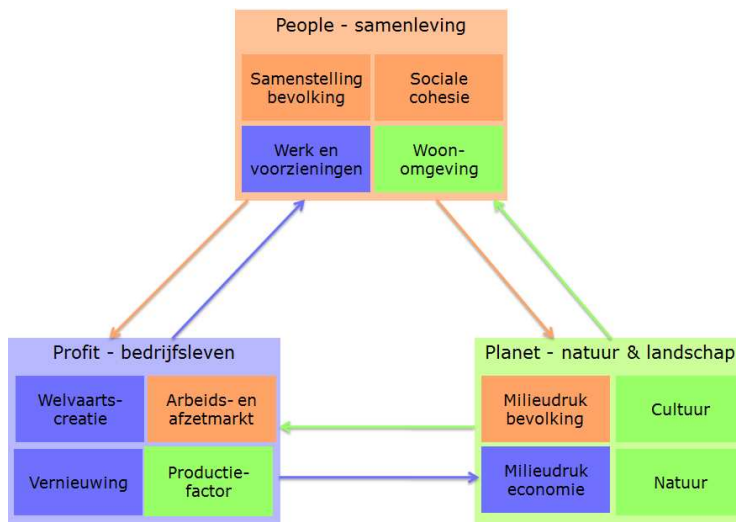

Afbeelding 1.1 Onderzoeksgebied

1.3 De Triple P Monitor

Om de duurzaamheid van een regio te meten, heeft Rabobank Nederland de Triple P Monitor ontwikkeld. Het instrument meet de kwaliteit van de leefomgeving in een gebied op sociaal, ecologisch en een economisch terrein, oftewel people, planet en profit. De duurzaamheid op deze drie dimensies wordt gemeten aan de hand van twaalf eigenschappen die op hun beurt zijn gebaseerd op 46 kenmerken. Bovendien staan de drie dimensies niet los van elkaar maar oefenen ze invloed op elkaar uit. Zo is economische duurzaamheid afhankelijk van sociale eigenschappen van een regio en vice versa. Denk daarbij aan het gebruik van arbeidskrachten (people) door het bedrijfsleven (profit) en het gebruik dat de bevolking (people) maakt van voorzieningen zoals winkels (profit). De aard en omvang van deze invloed komen tot uiting in de zogenaamde connectoren. Onderstaand schema geeft de dimensies en bijbehorende eigenschappen weer.

Figuur 1.1 Triple P-Monitor (dimensies en eigenschappen)

Bron: Rabobank

In de Triple P Monitor krijgt een regio een score voor elk kenmerk. De score voor een eigenschap is de gemiddelde score van alle kenmerken binnen die eigenschap. Vervolgens worden de scores van de eigenschappen gemiddeld om de score voor de betreffende dimensie te bepalen. De uiteindelijke score voor de Triple P is het gemiddelde van de scores van de drie dimensies. Zo is in één oogopslag zichtbaar in welk opzicht de regio duurzamer of juist minder duurzaam is dan de rest van Nederland.

Hoewel in de praktijk iedereen een regio op een eigen manier beleeft en waarde toekent aan de eigenschappen van een regio, is in de Triple P Monitor een keuze gemaakt voor kenmerken waaraan op basis van een 'objectief' gemiddelde een afweging kan worden gemaakt of ze positief dan wel negatief bijdragen aan de betreffende dimensie van duurzaamheid. Om deze uitkomsten in regionaal perspectief te plaatsen, zijn interviews met betrokkenen uit de regio gehouden, heeft er een workshop plaatsgevonden en zijn diverse beleidsstukken geanalyseerd.

Berekening TripleP scores

In de Triple P-monitor wordt duurzaamheid gemeten op basis van de scores van een regio op de onderliggende kenmerken (zie bijlage I). Bij ieder kenmerk hebben we gekeken of de betreffende score positief of negatief bijdraagt aan de betreffende dimensie van duurzaamheid. Het landelijk gemiddelde is voor ieder kenmerk op 1 vastgesteld. Vervolgens kijken we in hoeverre het onderzoeksgebied boven of onder het landelijk gemiddelde scoort. Een score hoger dan 1 betekent dat het gebied op het betreffende kenmerk beter scoort dan landelijk en dus sterker bijdraagt aan de duurzaamheid van het gebied. Dit zijn de waardes die worden weergegeven in de grafieken. Een score hoger dan 1 wordt in de grafiek weergegeven als "gunstig" en een score lager dan 1 als "ongunstig". De scores zeggen dus niets over de absolute uitkomst van het betreffende kenmerk maar wel over de bijdrage van de uitkomst aan de duurzaamheid van het gebied.

1.4 Leeswijzer

De volgende drie hoofdstukken (2 t/m 4) behandelen ieder één P en gaan dus in op de sociale duurzaamheid (people), de ecologische duurzaamheid (planet) en de economische duurzaamheid (profit) van de Gouwestreek. Ieder hoofdstuk begint met een uitleg van de samenstelling van de betreffende duurzaamheidsdimensie. Iedere volgende paragraaf laat de scores van de regio zien op de eigenschappen behorende bij die dimensie. Bovendien worden in deze paragrafen de resultaten van de aanvullende analyses weergegeven. Alle drie de hoofdstukken sluiten af met een conclusie voor wat betreft de duurzaamheid van het gebied op de betreffende dimensie.

Daar waar de bovengenoemde drie hoofdstukken laten zien in hoeverre de drie dimensies duurzaamheid *ondervinden*, benadert hoofdstuk vijf duurzaamheid vanuit de andere kant. Daarbij geven we aan in hoeverre de drie dimensies zelf *bijdragen* aan de duurzaamheid van het gebied. In hoofdstuk zes wordt de balans opgemaakt waarbij we laten zien hoe het met de duurzaamheid van De Gouwestreek is gesteld. Tevens beschrijft dit hoofdstuk de kansen om deze duurzaamheid in de toekomst te verbeteren.

2 People

2.1 Inleiding

Sociale duurzaamheid geeft aan in hoeverre een regio beschikt over de kenmerken die nodig zijn om de samenleving in stand te houden. Het zijn in de eerste plaats de samenstelling en de onderlinge verbondenheid van de bevolking die bepalen in hoeverre onze samenleving in de huidige vorm kan blijven voortbestaan. De sociale duurzaamheid van een regio is echter ook afhankelijk van wat de ecologische en de economische dimensies aan de inwoners te bieden hebben.

Voor de eerste eigenschap –de bevolkingssamenstelling– kijken we naar een aantal ‘harde’ kenmerken, namelijk het aantal bijstandsuitkeringen, het opleidingsniveau, het aantal jongeren en de demografische dynamiek (bevolkingsgroei). Een samenleving die zorgt voor een volgende generatie en investeert in opleiding is immers duurzamer dan een samenleving die wordt gekenmerkt door sociale achterstanden en vergrijzing.

De eigenschap sociale cohesie gaat in op de maatschappelijke samenhang in een regio. Hierbij gaat het om de wat meer ‘zachte’ indicatoren die aangeven hoe de mens in het leven staat. Sociale cohesie geeft de mate van binding tussen de individuen weer. Kenmerken van sociale cohesie, zoals het aandeel van de bevolking dat participeert in vrijwilligerswerk en de opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen, geven inzicht in de mate waarin de inwoners sociaal-maatschappelijk betrokken zijn. Daarnaast is de wijze waarop sociale interactie plaatsvindt van belang voor de sociale cohesie. Interactie kan immers gericht zijn op samenwerking en daarmee de samenleving versterken, maar ook op confrontatie en daarmee de samenleving verzwakken. Daarom zijn ook het aandeel van protestpartijen in de verkiezingsuitslag en de criminaliteit belangrijke indicatoren voor de sociale cohesie in een gebied.

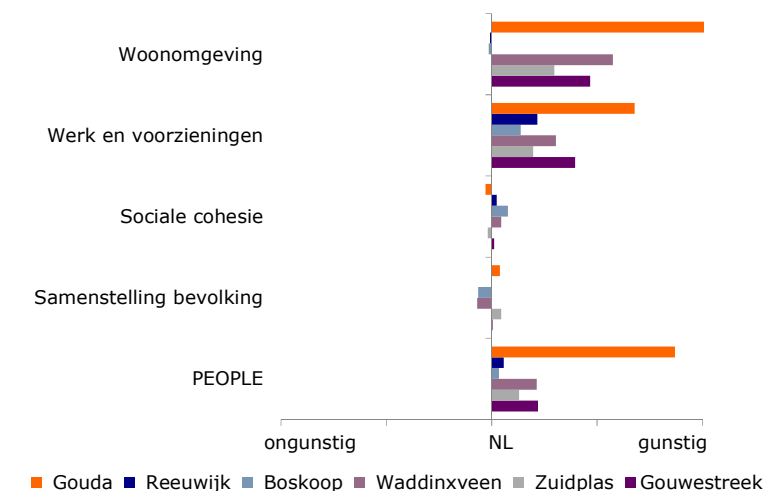
In de Triple P Monitor vervult het bedrijfsleven voor de inwoners van een gebied twee verschillende rollen. De economische dimensie heeft daardoor op twee manieren invloed op de sociale duurzaamheid van een regio. In de eerste plaats voorzien bedrijven en instellingen in de behoefte aan producten en diensten op allerlei gebied. In dit kader is het aanbod van winkels en vrijetijdsvoorzieningen - waarvan de bevolking in de regio gebruik kan maken - van belang. Daarnaast biedt het bedrijfsleven werkgelegenheid aan de beroepsbevolking. Daarvoor is gekeken naar de gemiddelde bedrijfsomvang en de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen in de regio. Deze kenmerken zijn ondergebracht in het begrip ‘werk en voorzieningen’.

Voor de inwoners van een gebied is de ecologische dimensie vooral van belang als woonomgeving. Zij gebruiken hun omgeving om te wonen en te recreëren. De beschikbaarheid van fysieke ruimte bepaalt de intensiteit van het ruimtegebruik (stedelijkheid) en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. De WOZ-waarde geeft een indicatie van de fysieke kwaliteit van de woonomgeving. Dit vormt dan ook een indicator voor de mate waarin de fysieke ruimte bijdraagt aan de sociale duurzaamheid van een regio.

2.2 Sociale duurzaamheid in De Gouwestreek

De Gouwestreek heeft een hoge sociale duurzaamheid. Dit heeft de regio vooral te danken aan de gunstige woonomgeving die Gouda biedt en het aanbod van werk en voorzieningen in en rondom de regio.

Figuur 2.1 Sociale duurzaamheid

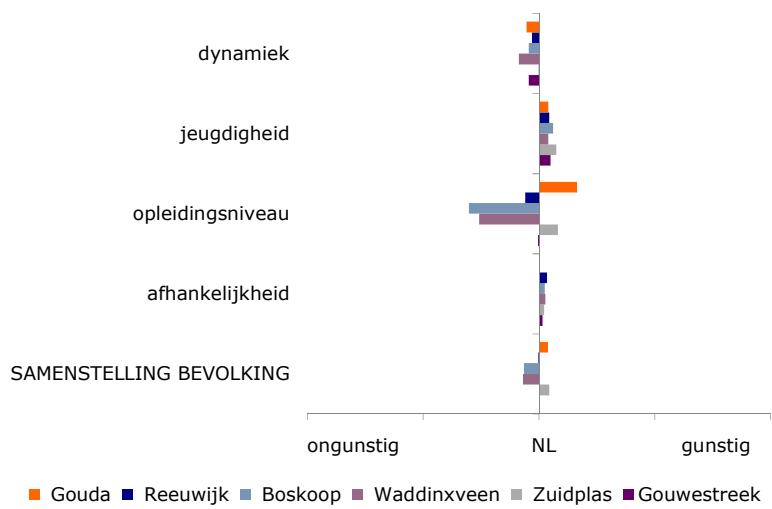

Bron: Rabobank

Bevolkingssamenstelling 'gemiddeld'

De bevolkingssamenstelling van de Gouwestreek kan vanuit duurzaamheidperspectief 'gemiddeld' worden genoemd. Op de meeste onderdelen laat de Gouwestreek een vergelijkbaar beeld zien met de rest van Nederland. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aantal huishoudens dat een beroep doet op de bijstand (iets lager dan gemiddeld), de demografische dynamiek (bevolkingsgroei van 2000 tot 2010, iets lager dan gemiddeld) en het aandeel jongeren binnen de totale bevolking (iets hoger dan gemiddeld). Bovendien valt op dat alle gemeenten binnen de Gouwestreek op deze kenmerken een vergelijkbaar beeld laten zien en dus in dezelfde mate bijdragen aan een duurzame samenleving. Het enige kenmerk waarop de gemeenten verschillend scoren is het opleidingsniveau (gemeten als het aandeel hoogopgeleiden in de beroepsbevolking). In Boskoop en Waddinxveen ligt het opleidingsniveau relatief laag, waarmee deze gemeenten in negatieve zin bijdragen aan de sociale duurzaamheid van de regio. Gouda en Zuidplas doen dit met een hoger opleidingsniveau juist in positieve zin.

Figuur 2.2 Samenstelling bevolking

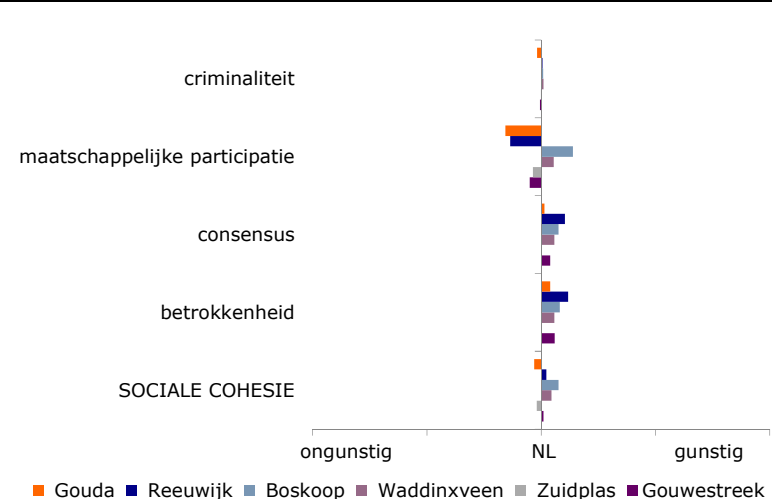

Bron: Rabobank

Sociale cohesie op gemiddeld niveau

De sociale cohesie in de Gouwestreek ligt op een gemiddeld niveau. De regio scoort op alle onderliggende kenmerken iets beter dan het gemiddelde in Nederland, met uitzondering van de maatschappelijke participatie (uitgedrukt in het deel van de bevolking dat aan vrijwilligerswerk doet). Deze ligt in de Gouwestreek juist relatief laag wat veroorzaakt wordt door de maatschappelijke participatie in Gouda en Reeuwijk. In stedelijke gemeenten als Gouda is dit overigens een gebruikelijk beeld. In Boskoop is de maatschappelijke participatie juist relatief hoog. Verder blijkt de opkomst bij verkiezingen in de Gouwestreek relatief hoog te liggen (betrokkenheid) en wordt relatief weinig op protestpartijen gestemd (consensus). De criminaliteit (aantal misdrijven ten opzichte van de bevolkingsomvang) ligt in de hele regio nagenoeg op het landelijke gemiddelde.

Figuur 2.3 Sociale cohesie

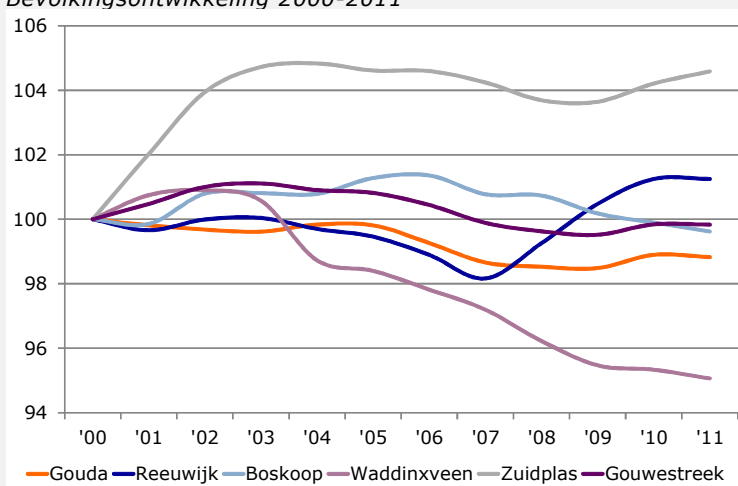

Bron: Rabobank

Tekstvak 1 Bevolkingsontwikkeling

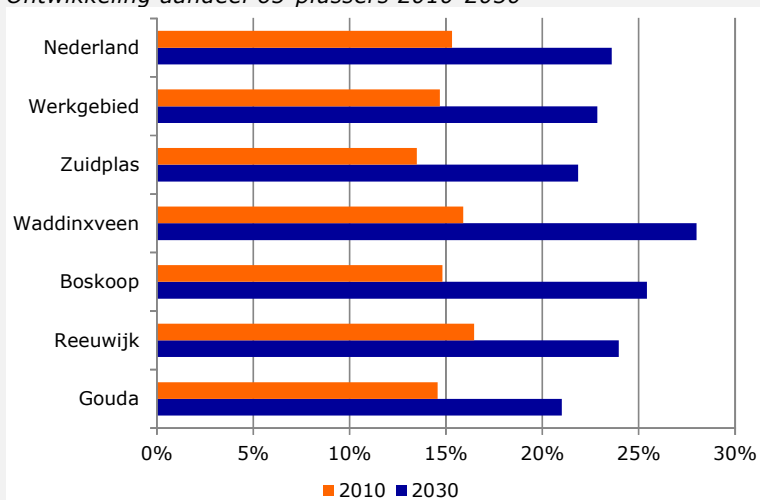
Onderstaande grafiek laat zien hoe de bevolking in de Gouwestreek zich de afgelopen 10 jaar heeft ontwikkeld. Per saldo is de bevolkingsomvang in de regio nagenoeg gelijk gebleven. Per gemeente zijn wel grote verschillen in bevolkingsontwikkeling te zien. De sterkste groeier is gemeente Zuidplas. Deze fusiegemeente (die voorheen bestond uit de gemeenten Moordrecht, Nieuwerkerk aan den IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle) heeft sinds de jaren '80 een forse groei doorgemaakt. Sinds 2003 is de bevolkingsomvang gestabiliseerd. Binnen de Gouwestreek is Waddinxveen de enige echte krimpgemeente. Waddinxveen heeft sinds 2002 te maken met een dalende bevolkingsomvang. De andere drie gemeenten hebben het afgelopen decennium een redelijk stabiele bevolkingsontwikkeling laten zien.

Bevolkingsontwikkeling 2000-2011

De verwachting is dat de bevolking van de Gouwestreek tot 2030 met 10 procent zal toenemen. Deze groei is beduidend sterker dan de verwachte bevolkingsgroei in Nederland als geheel (+ 5 procent). Onderstaande grafiek laat zien hoe groot het aandeel 65-plussers in de totale bevolking in 2010 was en 2030 zal zijn. Uit de grafiek blijkt dat het aandeel 65-plussers fors gaat toenemen. Wel zal deze groep in 2030 in de Gouwestreek nog steeds iets kleiner zijn dan gemiddeld in Nederland. Waddinxveen is de gemeente waar het aandeel 65-plussers het sterkst zal groeien.

Ontwikkeling aandeel 65-plussers 2010-2030

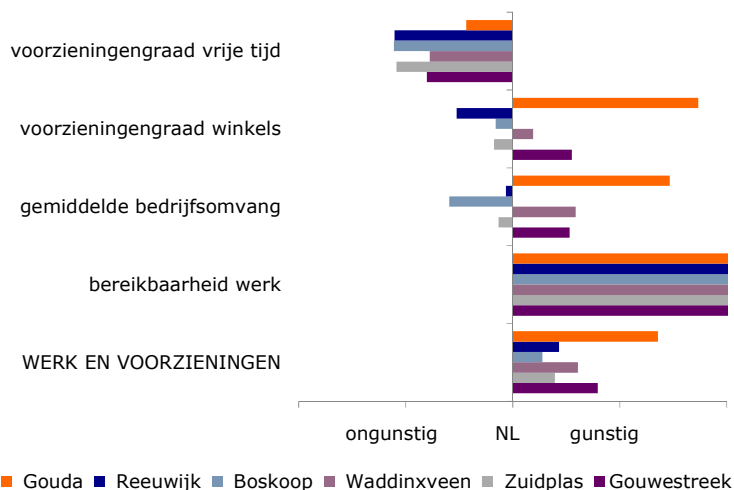

Profijt van centrale ligging in de Randstad

Het aanbod van werk en voorzieningen waarvan de bevolking in de Gouwestreek gebruik kan maken, levert de grootste bijdrage aan de sociale kwaliteit van het gebied. Dankzij de gunstige ligging van de Gouwestreek in het hart van de Randstad zijn voor de bevolking veel arbeidsplaatsen beschikbaar in de nabije omgeving. Wat betreft het aanbod van consumentenvoorzieningen in de Gouwestreek is Gouda de centrale kern in de regio. Het belang van winkels binnen het totale bedrijvenbestand is in Gouda het hoogst, waarmee de stad dus (in potentie) een belangrijke consumentenfunctie vervult. Desondanks is de regiofunctie van Gouda beperkt. Van de omzet die de Goudse detailhandel realiseert, is een relatief klein deel afkomstig van consumenten die van buiten de eigen gemeente komen (toevloeiing). Van een (stedelijke) gemeente als Gouda zou verwacht worden dat het belang van koopkrachttoevloeiing hoger ligt.¹

Verder blijkt dat de bedrijven in de Gouwestreek relatief groot zijn (uitgedrukt in aantal banen per bedrijf), waarmee de regio als werkgelegenheidsverschaffer een positieve bijdrage levert aan de sociale kwaliteit van de regio. Het enige punt waarop de Gouwestreek niet positief scoort, is het aanbod van vrijetijdsvoorzieningen (cultuur, sport, horeca et cetera). Hiervoor zijn de inwoners van de Gouwestreek dus ook aangewezen op omliggende regio's.

Figuur 2.4 Werk en voorzieningen

Bron: Rabobank

¹ Bron: Rabobank KoopstromenMonitor, 2009

Tekstvak 2 Metropoolregio Rotterdam-Den Haag

De Gouwestreek is gelegen in het hart van de Randstad tussen de grootstedelijke regio's Rijnmond, Haaglanden en Utrecht. De 24 gemeenten in de Stadsregio Rotterdam Rijnmond en Stads-gewest Haaglanden zullen hun handen ineen slaan binnen de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Deze samenwerking zal de concurrentiepositie van economische topsectoren en het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven versterken. In de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag wonen binnen een straal van 25 km meer dan 2 miljoen mensen en wordt bijna 20 procent van het nationale inkomen verdiend. De regio kent belangrijke economische clusters zoals de Mainport Rotterdam, Den Haag internationale stad van vrede en recht, de Greenport Westland-Oostland en de Kennis-as van de universiteiten Leiden, Delft en Rotterdam.

Op het terrein van de bereikbaarheid komt er één infrastructuurautoriteit voor het hele gebied, die ervoor moet zorgen dat de belangrijkste locaties binnen drie kwartier bereikbaar worden. Op die manier ontstaat één arbeidsmarkt, die werkzoekenden meer kans op een baan oplevert en werkgevers meer kans op de juiste werknemer. De infrastructuurautoriteit beslist onder meer over het openbaar vervoer en de aanleg van nieuwe infrastructuur in het Metropoolgebied. Het kabinet noemt de infrastructuurautoriteit 'het eerste motorblok van de samenwerking binnen de metropool'. (Bron: Stadsregio Rotterdam en Stads-gewest Haaglanden, 11 oktober 2011)

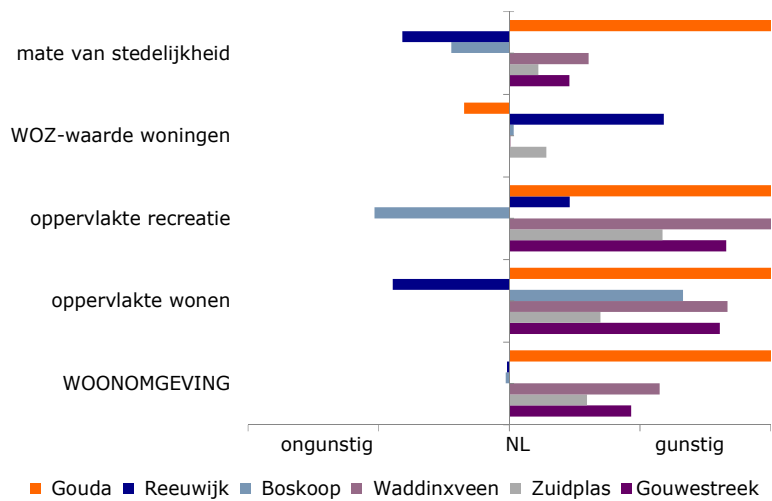
De Metropoolregio kan ook voor de Gouwestreek kansen met zich meebrengen. Randgemeenten van de metropoolregio kunnen fungeren als linking pin. Eén van de voorgenomen acties van de Metropoolregio is om te werken aan een gezamenlijke strategie voor Europese samenwerking en lobby (Europa 2020), bijvoorbeeld in samenhang met andere Greenports in Zuid-Holland en Nederland. De economische effecten van de Metropoolregio zijn niet gebonden aan administratieve grenzen. Door je als Gouwestreek sterk te positioneren en te focussen op de toegevoegde waarde die je als regio kunt bieden, zal een ontwikkeling als de Metropoolregio ook een gunstige bijdrage aan de vitaliteit van de Gouwestreek kunnen leveren.

Veel ruimte om te wonen en te recreëren

Ten slotte draagt ook de fysieke ruimte van de woonomgeving in de Gouwestreek in belangrijke mate bij aan de hoge sociale kwaliteit. Dit is grotendeels te danken aan Gouda, waar veel ruimte in gebruik is om te wonen en waar veel recreatieruimte² aanwezig is. Maar ook de andere gemeenten in de Gouwestreek scoren in dit opzicht over het algemeen goed.

² Parken en plantsoenen, sportterreinen, volkstuinen, dagrecreatieve terreinen, ruimte voor verblijfsrecreatie.

Figuur 2.5 Woonomgeving

Bron: Rabobank

Tekstvak 3 Uitdagingen voor de detailhandel

Detaillisten worden onafgebroken geconfronteerd met ontwikkelingen waar zij op moeten reageren. De komst van warenhuizen, de trek naar de grote steden, nieuwe wet- en regelgeving. Allemaal ontwikkelingen die om flexibiliteit en aanpassingsvermogen vragen. Sinds enkele jaren vindt er een nieuwe omwenteling plaats, met grote gevolgen voor de detailhandel: de consument en zijn koopgedrag zijn drastisch aan het veranderen. Was het vroeger evident dat de consument met contant geld en winkeltas naar de winkel kwam, tegenwoordig bepaalt hij zélf waar, wanneer en hoe hij zijn aankopen doet. En de technologie helpt hem daarbij. Steeds meer consumenten kopen online uit gemak en prijsbewustzijn. Het gemak uit zich in bezorgmogelijkheden of overal en altijd kunnen shoppen. Maar ook in eenvoudig naar een andere webshop kunnen gaan als het gekozen product niet op voorraad is. Prijzen online vergelijken is al eenvoudig en wordt de consument nog gemakkelijker gemaakt door allerlei vergelijkingssites. 's Avonds thuis op de bank met de tablet op schoot oriënteren we ons online. Daarnaast gebruikt een toenemend aantal consumenten hun smartphone om onderweg, in de trein of op het terras aankopen te doen. Allemaal buiten de gangbare winkeltijden. En het zijn niet alleen boeken of tv's die online worden aangeschaft. Zo vond in 2011 ook al 7 procent van bestedingen aan tuinartikelen via internet plaats!

De consument is dus niet meer afhankelijk van de winkelstraat in zijn woonplaats. Daar komt op dit moment het lage consumentenvertrouwen nog eens bij. Consumenten houden vanwege financiële onzekerheden steeds vaker de hand op de knip. Om de gevolgen van deze situatie in beeld te krijgen hoef je niet ver te zoeken. Steeds meer detaillisten kunnen het hoofd niet langer boven water houden. Zij sluiten hun winkel met een toename van leegstaande winkelpanden als gevolg. Ook de binnenstad van Gouda heeft te maken met een forse winkelleegstand van 7,8 procent.

Zowel gemeenten, detaillisten als vastgoedeigenaren staan hierdoor voor een grote uitdaging. Gezamenlijk zullen zij hun visie moeten vormen op de toekomst van winkelgebieden en de kansen die de beschreven ontwikkelingen met zich meebrengen. Detaillisten zullen zich daarnaast op de mogelijkheden van de verschillende kanalen moeten voorbereiden en een strategie kiezen. De rol van de traditionele winkel verandert immers en gaat nog meer veranderen. Aan de retailer de uitdaging op deze ontwikkelingen in te spelen. Allereerst door internetwinkelen niet als bedreiging te ervaren, maar juist de kansen te benutten die deze vorm van winkelen biedt.

Bron: *Werk aan de winkel! Rabobank, 2011.*

3 Planet

3.1 Inleiding

Bij ecologische duurzaamheid gaat het erom in hoeverre een regio beschikt over de kenmerken die nodig zijn om de ruimtelijke kwaliteit in stand te houden. Natuur en cultuurhistorie in een regio zijn de primaire dragers van de ecologische duurzaamheid. Maar voor het voortbestaan van onze beschaving is het ook noodzakelijk dat de huidige generatie de aarde op zodanige wijze bewoont, dat dit niet ten koste gaat van de leefbaarheid voor toekomstige generaties. Dit 'goed rentmeesterschap' is afhankelijk van de aanwezigheid en het gedrag van zowel de bevolking (sociale dimensie) als het bedrijfsleven (economische dimensie).

De eigenschap 'natuur' geeft de mate aan waarin in een gebied sprake is van duurzaamheid qua natuur en landschap. Hiervoor kijken we in de eerste plaats naar het grondgebruik, waarbij de oppervlakte natuur en de ontwikkeling daarvan relevant zijn. Daarnaast speelt kwaliteit van de natuurlijke omgeving een rol. Hiervoor kijken we naar de flora in het gebied op basis van het aanwezige aantal (bedreigde) plantensoorten.

Behalve de natuur dragen culturele elementen bij aan de ruimtelijke kwaliteit en daarmee de ecologische duurzaamheid van een regio. Hiervoor brengen we het aantal beschermde gezichten en de aanwezigheid van monumenten en cultuurhistorische elementen in kaart.

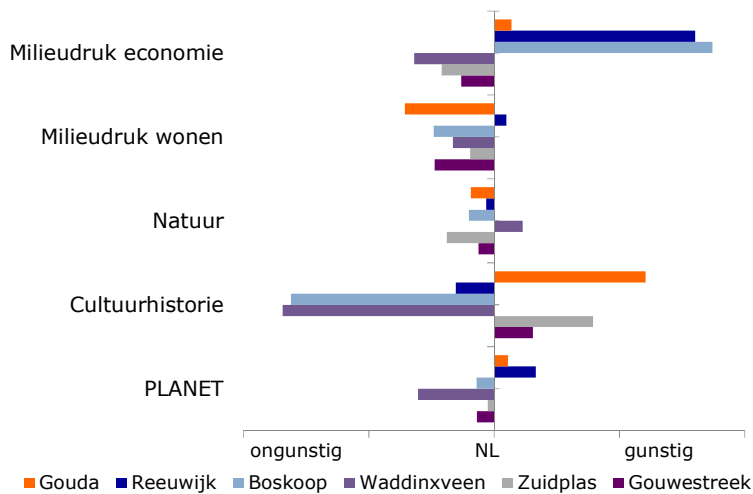
Daarnaast is de ecologische duurzaamheid afhankelijk van de druk die de bevolking en het bedrijfsleven uitoefenen op de natuurlijke omgeving. Enerzijds vormt de mens alleen al door zijn aanwezigheid een belasting voor het milieu. Deze belasting kan worden weergegeven door de bevolkingsdichtheid en het ruimtebeslag dat gepaard gaat met de aanwezigheid van deze bevolking. Maar ook het menselijk gedrag is van invloed op het milieu, bijvoorbeeld door autobezit en stroomverbruik. Dit meten we aan de hand van de CO₂-uitstoot per inwoner.

Ten slotte wordt de ecologische duurzaamheid beïnvloed door de aanwezigheid en het gedrag van het bedrijfsleven. Net als een persoon/individu vormt een onderneming door haar aanwezigheid alleen al een belasting voor het milieu. Deze belasting kan worden weergegeven door de werkgelegenheidsdichtheid en het ruimtebeslag dat gepaard gaat met de aanwezigheid van bedrijven. Verder zijn bedrijven ook door hun gedrag van invloed op de ecologische duurzaamheid, bijvoorbeeld door het gebruik van machines en het transport van goederen. Deze milieubelasting meten we aan de hand van de CO₂-uitstoot per baan en per kilometer weg.

3.2 Ecologische duurzaamheid in De Gouwestreek

Van de drie duurzaamheidsdimensies scoort de ecologische kwaliteit van de Gouwestreek het laagst. De regio heeft eigenlijk alleen in cultuurhistorisch opzicht wat te bieden (met dank aan Gouda en de gemeente Zuidplas). Dit is echter niet voldoende om de hoge druk die de bevolking en het bedrijfsleven op de ecologische kwaliteit van het gebied leggen, te compenseren.

Figuur 3.1 Ecologische duurzaamheid

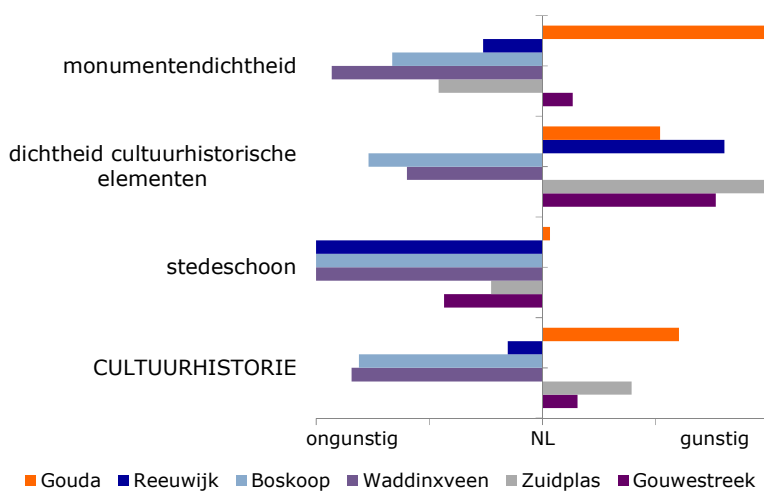

Bron: Rabobank

Gouda als cultuurhistorische kern

Cultuurhistorisch gezien heeft de gemeente Gouda binnen de regio veruit het meest te bieden. Gouda dankt deze cultuurhistorische kwaliteit aan de vele monumenten in de historische binnenstad en de vele cultuurhistorische elementen. Bovendien is de binnenstad van Gouda als beschermd stadsgezicht aangewezen. Daarnaast dragen de cultuurhistorische waarden van de Reeuwijkse Plassen (historisch cultuurlandschap) en van de gemeente Zuidplas (zoals de monumenten in Moordrecht) in positieve zin bij aan de ecologische kwaliteit van de Gouwestreek. Boskoop en Waddinxveen hebben relatief weinig te bieden op het gebied van cultuurhistorie.

Figuur 3.2 Cultuurhistorie

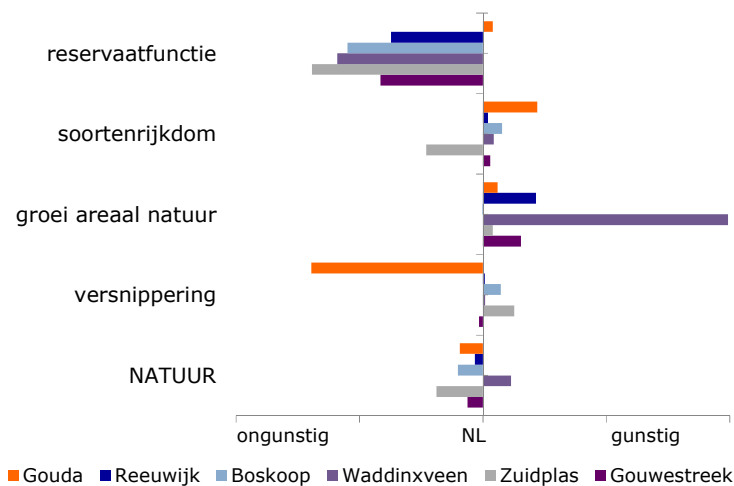
Bron: Rabobank

Duurzaamheid van natuur en landschap beperkt

Als we kijken naar wat de regio op het gebied van natuur en landschap te bieden heeft, scoort de Gouwestreek iets lager dan gemiddeld. Positief is de groei van het natuurareaal in de gemeente Waddinxveen in de periode van 2000 tot 2010. Deze uitbreiding van natuurgebied betreft Weids Bloemendaal. Weids Bloemendaal is een open en groen gebied ten oosten van Waddinxveen waarin een aantal tuinbouwclusters is gevestigd. De gemeenten Waddinxveen en Gouda hebben afgesproken dat hier weer volledig wordt ingezet op het weidse karakter van de polder. Hierbij moet ook plaats komen voor recreatie en de huidige kassen passen dan niet meer in het gebied.³ Inzet is het behoud en herstel van de weidse uitzichten over de veenweiden, het hand in hand laten gaan van bedrijvigheid, natuur- en landschapsbeheer en de ontwikkeling van de recreatieve betekenis.⁴

Minder positief scoort de regio op haar reservaatfunctie (aanwezigheid van beschermde plantensoorten). Dit geldt voor bijna alle gemeenten in de Gouwestreek. Bovendien is in Gouda sprake van een relatief sterke versnippering van het landschap, wat in negatieve zin bijdraagt aan de natuurlijke kwaliteit van de regio. Wel moet hier aan worden toegevoegd dat over het algemeen sterk stedelijke gemeenten – met weinig ruimte voor landbouw en natuur – meer versnipperd zijn dan landelijke gebieden.

Figuur 3.3 Natuur

Bron: Rabobank

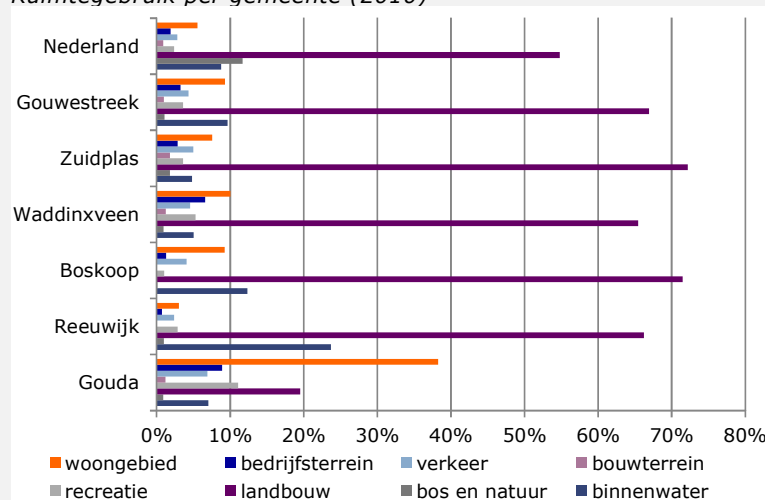
³ Bron: Website Rogeo

⁴ Bron: Concept Inrichtingsvisie Weids Bloemendaal. Gemeente Waddinxveen, november 2011.

Tekstvak 4 Ruimtegebruik in De Gouwestreek

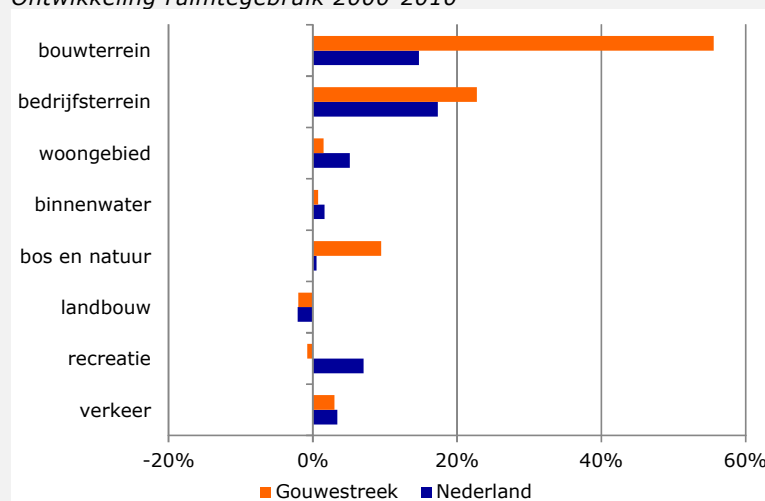
Onderstaande grafiek laat het ruimtegebruik in de Gouwestreek zien. In de grafiek zijn de verschillende functies van de gemeenten duidelijk zichtbaar, met Gouda als stedelijke kern (met een groot woongebied en veel ruimte voor recreatie) en de meer landelijke gemeenten (met veel landbouwgrond). Opvallend is de beperkte aanwezigheid van bos en natuur in de hele Gouwestreek. Reeuwijk valt op vanwege de grote hoeveelheid binnenwater (de Reeuwijkse plassen).

Ruimtegebruik per gemeente (2010)

Onderstaande grafiek laat zien hoe het ruimtegebruik in de Gouwestreek de afgelopen tien jaar is veranderd. Hieruit blijkt dat het areaal bouwterrein (met de ontwikkelingen rondom de Zuidplaspolder, zie tekstvak 5) fors is toegenomen. Tevens zien we in de grafiek de ontwikkeling van Weids Bloemendaal terug in de groei van het areaal natuur. Ten slotte valt op dat de ontwikkeling van recreatieterrein in de Gouwestreek achter is gebleven bij de landelijke ontwikkeling.

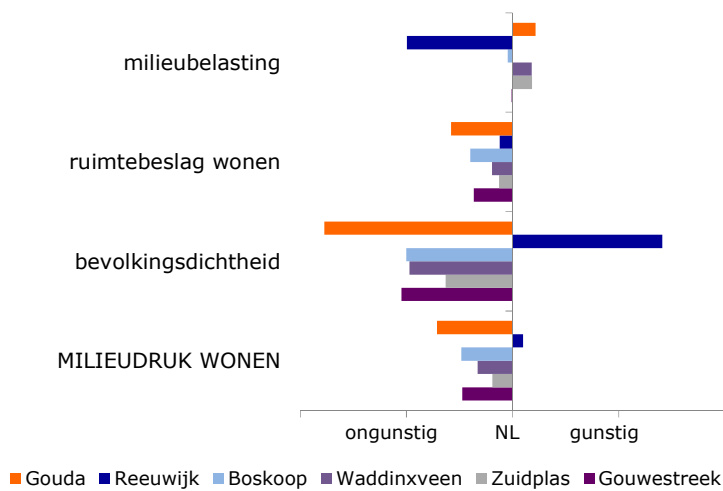
Ontwikkeling ruimtegebruik 2000-2010

Hoge milieudruk door wonen

De druk die de bevolking in de Gouwestreek op het milieu legt, is hoog. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de bevolkingsdichtheid van het gebied. Een hoge dichtheid van een werkende en consumerende bevolking legt per definitie een hoge druk op de woonomgeving. Deze druk is het hoogst in Gouda. Reeuwijk biedt in dit opzicht enigszins compensatie. De milieubelasting van de Reeuwijkse bevolking (uitgedrukt in CO₂-uitstoot ten opzichte van de bevolkingsomvang) draagt daarentegen juist in negatieve zin bij aan de ecologische kwaliteit van de Gouwestreek.

Figuur 3.4 Milieudruk wonen

Bron: Rabobank

Tekstvak 5 Ontwikkelingen Zuidplaspolder

De provincie Zuid-Holland werkt sinds 2002 aan de grootschalige gebiedsontwikkeling in de Zuidvleugel van de Randstad, de Zuidplaspolder. Bij deze ontwikkeling gaat het om een juiste combinatie van wonen, werken (glas), leefomgeving en infrastructuur. Dit gecombineerd met vernieuwingen op het gebied van energie, logistiek en wonen maakt de Zuidplaspolder tot proeftuin voor de Zuidvleugel en kan daarmee een voorbeeld zijn voor heel Europa.

Het was de bedoeling dat hier tot 2030 in totaal circa 30.000 woningen worden gebouwd. De omvang van de ontwikkeling is de afgelopen jaren bijgesteld naar 15.000 woningen voor 2030. In de periode tot 2020 zullen ook minder woningen worden gebouwd dan het oorspronkelijke geplande aantal van 7.000. Daarnaast zullen enkele honderden hectares groen, glastuinbouw en bedrijventerrein worden gerealiseerd. De contouren waarbinnen dat moet gebeuren, beginnen steeds meer vorm te krijgen. Het meest noordelijke deel van de polder zal vooral worden gereserveerd voor glastuinbouw en bedrijvigheid. De woningbouw zal deels in aansluiting op bestaande kernen worden gerealiseerd en voor het overige deel worden geconcentreerd ten zuiden van de spoorlijn naar Den Haag, rond een nieuw station bij Doelwijk. Ter hoogte van het knooppunt van railinfrastructuur ten westen van Gouda wordt de Gouweknoop ontwikkeld. Hier is eveneens een nieuw station gepland. Het meest zuidelijke en tevens meest natte deel van de polder krijgt een blauwgroene inrichting met een natuur- en recreatiefunctie.

Met deze ontwikkelingen zal de positie van Gouda de komende jaren sterk gaan veranderen. Veel mensen vragen zich af of die woningen en de mensen die er wonen nog wel met Gouda verbonden zullen zijn. De functie die Gouda vervult als centrumgemeente in het Groene Hart is niet langer vanzelfsprekend. Waarnemers zien koopkracht wegvloeien en voorzieningen verdwijnen. Gelukkig is er ook een keerzijde. Gouda heeft al een flink aantal projecten op de rails gezet, zoals Goudse Poort, Gouwepark en de RijnGouweLijn. Gouda is een zeer gewaardeerde, want rustige en groene, woongemeente. Gouda is omgeven door fraai landschap, zoals de Hollandsche IJssel, de Krimpenwaard en de Reeuwijkse plassen. Als toeristische trekpleister is Gouda een wereldmerk.

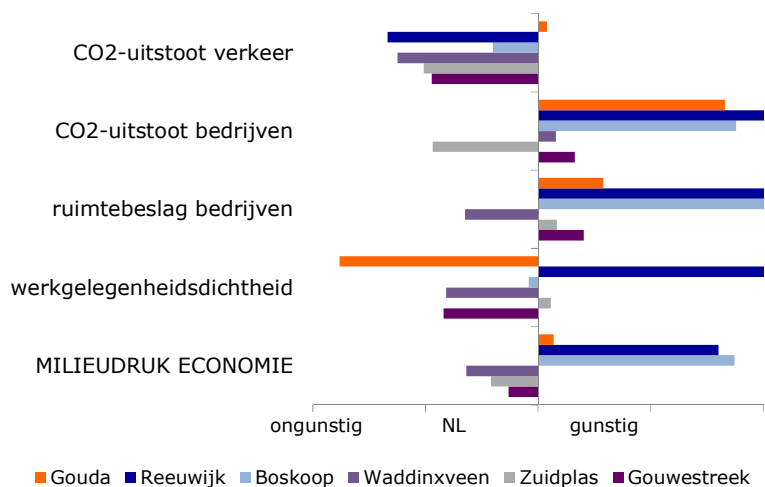
Bron: Ruimtelijke structuurvisie Gouda, september 2005 en www.ontwikkelingzuidplaspolder.nl.

Miliedruk bedrijfsleven laat tweedeling zien

Als we kijken naar de druk die het bedrijfsleven op het milieu legt, is binnen de regio sprake van een tweedeling. Het bedrijfsleven in Reeuwijk en Boskoop draagt in nagenoeg alle opzichten in positieve zin bij aan de ecologische kwaliteit van de regio. Het bedrijfsleven in Waddinxveen en Zuidplas heeft juist een negatieve invloed op de ecologische kwaliteit van het gebied. Het Reeuwijkse en Boskoopse bedrijfsleven kenmerkt zich door een lage CO₂-uitstoot en een zuinig ruimtegebruik (veel bedrijven per hectare bedrijventerrein)⁵. Reeuwijk heeft bovendien een lage werkgelegenheidsdichtheid (banen per hectare). Met name het bedrijfsleven in Zuidplas (met relatief veel industrie) zorgt voor een hoge CO₂-uitstoot. In Waddinxveen zorgt het grote ruimtebeslag van het bedrijfsleven (met veel handel en logistiek) voor een negatieve bijdrage aan de ecologische kwaliteit. De bijdrage van Gouda aan de ecologische kwaliteit is tweeledig. De gemeente kenmerkt zich door een lage CO₂-uitstoot van het bedrijfsleven maar ook door een zeer hoge werkgelegenheidsdichtheid.

Ten slotte heeft het verkeer in vier van de vijf gemeenten een negatieve invloed op de ecologische kwaliteit. Alleen in Gouda is de CO₂-uitstoot van het verkeer (per kilometer weg) iets lager dan gemiddeld in Nederland.

Figuur 3.5 Miliedruk economie

Bron: Rabobank

⁵ Terrein voor agrarische doeleinden zonder verwerkende industrie en logistiek behoort niet tot de definitie van een "bedrijventerrein".

Tekstvak 6 Speerpunten Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Midden-Holland

Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Midden-Holland (ISMH) ondersteunt gemeentebesturen bij diverse (regionale) beleidsterreinen als ruimtelijke ordening, zorg, verkeer en educatie. De volledige Gouwestreek valt binnen het ISMH, samen met de gemeenten Bergambacht, de voormalige gemeente Bodegraven, Nederlek, Ouderkerk, Schoonhoven en Vlist. De dertien gemeenten in het ISMH hebben samen acht speerpunten van beleid benoemd. Hierin staat de vitaliteit van de regio voorop. Met deze speerpunten bouwt het ISMH voort op de in 2001 vastgestelde "Integrale Regiovisie Midden-Holland". De voor deze studie meest relevante deze speerpunten worden in dit kader benoemd.

Recreatie

De recreatie blijft een extensief en kleinschalig karakter houden, maar zal sterker moeten fungeren als inkomstenbron. De versterking van de verblijfsrecreatie kan hieraan bijdragen. De extensieve recreatie vormt een verbreding van de landbouw, waardoor extra inkomsten kunnen worden gegenereerd. De regio wil daarom de recreatieve infrastructuur versterken. Zo wordt specifiek een aantal recreatieve transferia (zoals de Reeuwijkse Hout) aangewezen, waar recreanten uit de auto op de fiets of in de kano kunnen stappen. Ook zal steviger worden ingezet op de "branding" van de regio, waarin het landschap centraal staat. Op dit front kan meegelift worden op de plannen rondom het Groene Hart.

Potentie van water

Water is van oudsher een wezenlijk kenmerk van de regio en verdient een herontdekking als transportmiddel en basis voor recreatie. Tegen de achtergrond van een toenemende congestie kan vervoer over het water voor zowel personen als goederenvervoer worden versterkt. In recreatieve zin heeft het water veel potentie; vooral een grotere doorvaarbaarheid van het Groene Hart door extensieve vormen van waterrecreatie biedt kansen. Ter plaatse van de Groene Ruggengraat is water de drager voor een natuurlijke ontwikkeling. Agrariërs hebben hierin mogelijk een beheerrol.

Agrarisch landschap

De melkveehouderij heeft toekomst, maar de in gang zijnde schaalvergroting kent ook knelpunten. Naast schaalvergroting zet de regio in op natuurboeren, streekeigen en biologisch produceren en verbreding. In elk geval behoeven de bijzondere kwaliteiten van het landschap bescherming. De overtuiging dat niemand dit beter kan dan de boer pleit voor het faciliteren van de landbouw, maar met instandhouding van een agrarische natuur en agrarisch landschap. Dat betekent dat in agrarische- en natuurgebieden de agrariër een rol kan krijgen als beheerder (Natura 2000). Door het boerenland beter benaderbaar en beleefbaar te maken, worden steden en dorpen meer met het ommeland verknoopt. Deze interactie moet weer worden hersteld en versterkt.

Duurzame economie

De regio zet in op efficiënt gebruik van de schaarse ruimte, het bieden van voldoende ruimte voor werken en zorgen voor voldoende kwaliteit. Daarbij gaat het vooral om de variëteit aan stedelijke (grootschalig) en landelijke deelgebieden (kleinschalig). Zo is de Greenportontwikkeling vanzelfsprekend gericht op de specifieke kwaliteiten van concrete gebieden en beoogt versterking van het tuinbouwcluster. Er wordt stevig ingezet op de herstructurering van bedrijventerreinen. De economische bedrijvigheid en werkgelegenheid zijn belangrijke pijlers voor de vitaliteit van de regio. Door meer in te zetten op een sterkere menging van wonen en lichte vormen van bedrijvigheid in de vorm van woon-werk-units willen de gemeenten bijdragen aan het vergroten van lokale werkgelegenheid en aan het creëren van levendige wijken en dorpen. Het arbeidsmarktbeleid wordt regionaal opgepakt. Grootschalige nieuwe kantoorontwikkeling concentreert zich in de toekomst op Goudse Poort en rondom het stationsgebied van Gouda.

Bron: De 8 speerpunten

4 Profit

4.1 Inleiding

Bij de economische duurzaamheid van een gebied gaat het om de vraag of de regio over de eigenschappen beschikt die ervoor zorgen dat de welvaart in stand kan worden gehouden. Het bedrijfsleven in het gebied is de belangrijkste drager van de economische duurzaamheid en draagt hieraan bij door welvaartscreatie en economische vernieuwing. Maar economische duurzaamheid is ook afhankelijk van de bevolking als afzet- en arbeidsmarkt (sociale dimensie) en de mogelijkheden die de fysieke ruimte biedt voor het ontplooiën van economische activiteiten (ecologische dimensie).

De eerste eigenschap –welvaartscreatie– bestaat uit een aantal bedrijfseconomische indicatoren. Een gezond bedrijfsleven is immers productief, zodat het welvaart tot stand brengt en kan investeren in producten en activiteiten die in de toekomst tot welvaart kunnen leiden. Ook moet het ‘vlees op de botten’ hebben voor mindere tijden. Daarom geven de arbeidsproductiviteit en de winstgevendheid een indruk van de mate waarin het bedrijfsleven is voorbereid op de toekomst. Daarnaast duidt een goede solvabiliteit erop dat een onderneming over een buffer beschikt waarmee zij onverwachte tegenvallers kan opvangen. Voor het voortbestaan van de economie speelt ten slotte de werkgelegenheidscreatie door ondernemingen een rol. Daarom is ook het tempo van de werkgelegenheidsgroei van belang voor de duurzaamheid van de economie.

De eigenschap ‘vernieuwing’ geeft de mate weer waarin het bedrijfsleven zich aanpast aan de voortdurend veranderende omstandigheden. Dit ‘fit’ zijn van het bedrijfsleven uit zich in het algemeen in investeringen. Investeren staat immers gelijk aan het uitstellen van het uitkeren van bedrijfsopbrengsten ten behoeve van toekomstige opbrengsten. In het bijzonder vinden investeringen plaats in activiteiten die op speur- en ontwikkelingswerk zijn gericht. Daarnaast is ook de creatie van een geheel nieuwe onderneming een vorm van vernieuwing. Indicatoren voor ‘vernieuwing’ zijn daarom het aandeel van speur- en ontwikkelingsactiviteiten in de werkgelegenheid, het aantal starters ten opzichte van de omvang van de beroepsbevolking, de omvang van investeringen ten opzichte van de toegevoegde waarde (investeringsratio) en het saldo van vestiging/oprichting en vertrek.

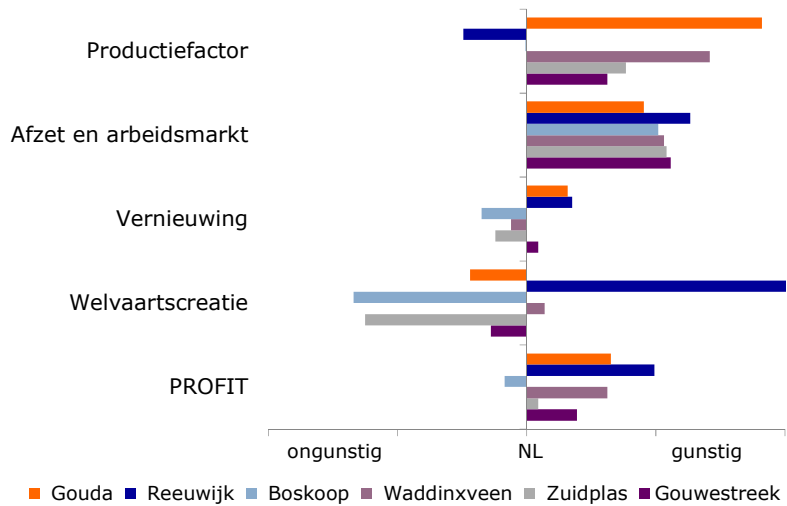
Economische duurzaamheid is ook afhankelijk van de bevolkingssamenstelling in een regio (sociale dimensie). In de eerste plaats vormt de bevolking in een gebied de afzetmarkt voor het regionale bedrijfsleven. Naarmate de koopkracht van de inwoners groter is, speelt dat gebied een grotere rol als afzetmarkt. Daarnaast voorziet de bevolking in arbeidskrachten die voor economische activiteiten noodzakelijk zijn. Voor de rol die een gebied speelt als arbeidsmarkt zijn de bereikbaarheid van de beroepsbevolking en de arbeidsparticipatie in de regio belangrijke kenmerken.

Ten slotte is economische duurzaamheid afhankelijk van de mate waarin een regio ruimte biedt voor economische activiteiten (ecologische dimensie). In dit verband is de ruimte die het bedrijfsleven en de agrarische sector in beslag nemen relevant. Daarnaast hebben bedrijven infrastructuur nodig voor transport en bereikbaarheid voor werknemers, klanten en toeleveranciers. Hiervoor kijken we naar de oppervlakte spoor- en hoofdwegen. De beschikbaarheid van fysieke ruimte bepaalt ook de waarde van het zakelijk onroerend goed in een regio.

4.2 Economische duurzaamheid in De Gouwestreek

De Gouwestreek kenmerkt zich door een hoge economische kwaliteit. De regio heeft een gunstige afzet- en arbeidsmarkt en biedt veel ruimte voor economische activiteiten (productiefactor). De mate waarin het bedrijfsleven welvaart creëert, varieert sterk tussen de gemeenten in de Gouwestreek.

Figuur 4.1 Economische duurzaamheid

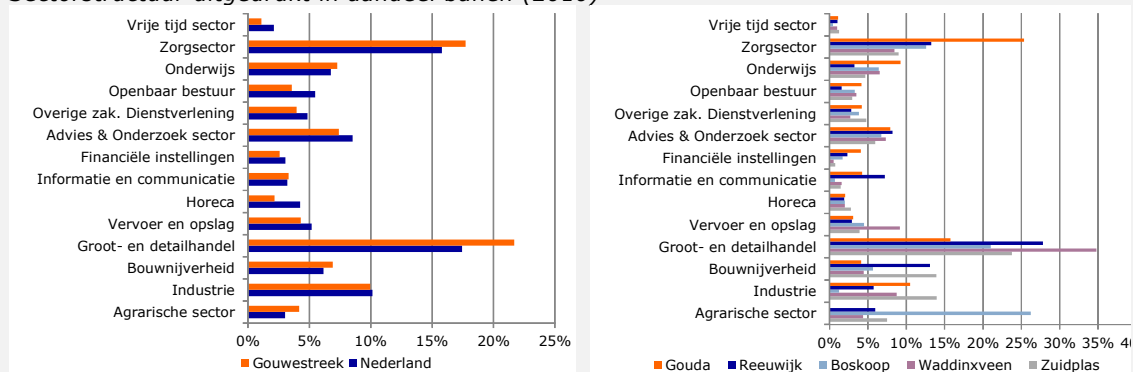

Bron: Rabobank

Tekstvak 7 Economische structuur De Gouwestreek

De sectorstructuur van het bedrijfsleven in de Gouwestreek laat een doorsnee zien van de economische structuur van Nederland als geheel. Het belang van de handel (groot- en detailhandel) en de zorgsector binnen de totale werkgelegenheid is groot. Hierbij concentreert de handel (en logistiek) zich in Waddinxveen en de zorg in Gouda. In Boskoop overheerst de agrarische sector (boomsiereteelt). Reeuwijk en Zuidplas beschikken over een omvangrijke bouwsector.

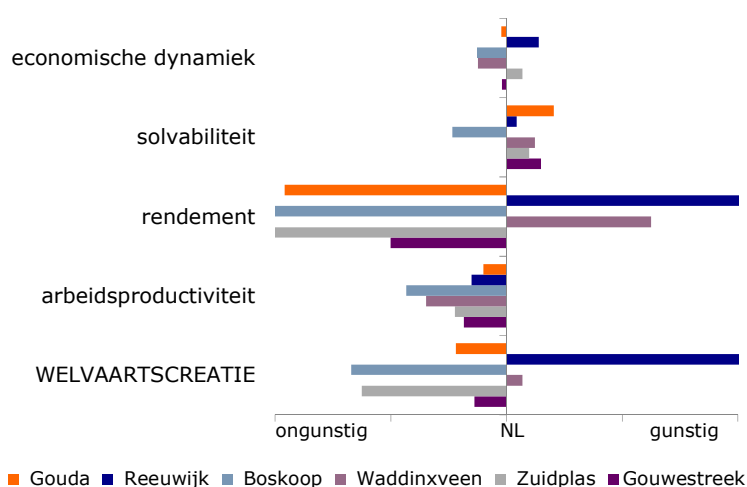
Sectorstructuur uitgedrukt in aandeel banen (2010)

Lage welvaartscreatie

Ondanks de hoge economische kwaliteit van de regio, zorgt het bedrijfsleven slechts in beperkte mate voor welvaartscreatie. De oorzaak hiervan ligt in belangrijke mate in Boskoop en Zuidplas. Met name het rendement dat het bedrijfsleven hier realiseert (uitgedrukt in economische resultaat ten opzichte van het balanstotaal), is laag. Het zijn met name de industrie en de logistiek die in deze gemeenten een lager rendement realiseren dan gemiddeld in deze sectoren. Reeuwijk en Waddinxveen bieden hierin enige compensatie. Bovendien ligt de arbeidsproductiviteit in de hele regio en in bijna alle sectoren lager dan gemiddeld in Nederland. De enige uitzonderingen hierop zijn de financiële instellingen en de bouw die wel een relatief hoge arbeidsproductiviteit realiseren (zie tekstvak 8). Reeuwijk is de enige gemeente in de Gouwestreek die in positieve zin overtuigend bijdraagt aan de welvaartscreatie in het gebied.

Figuur 4.2 Welvaartscreatie

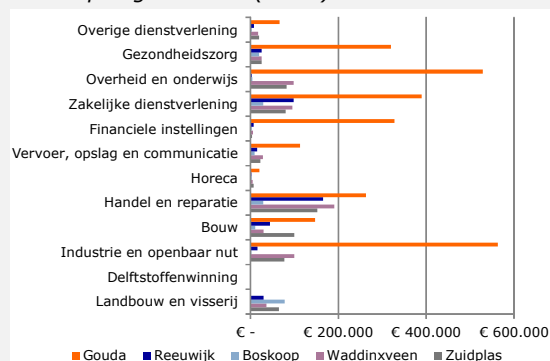

Bron: Rabobank

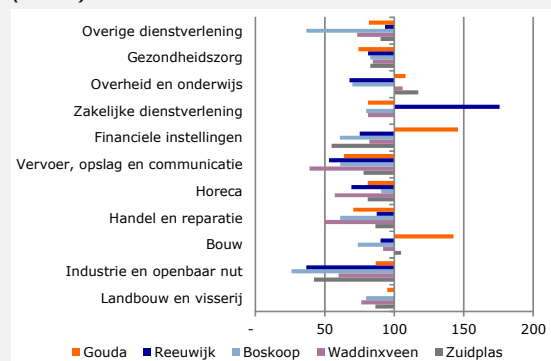
Tekstvak 8 Bruto toegevoegde waarde en arbeidsproductiviteit

Om uitdrukking te geven aan de mate waarin regio's welvaart produceren wordt vaak gebruik gemaakt van de maatstaf "bruto toegevoegde waarde". Dit betreft de waardeverhoging die bij een product optreedt als het product verder wordt verwerkt. Onderstaande grafiek (links) toont de bruto toegevoegde waarde van het bedrijfsleven in de Gouwestreek per sector en per gemeente. Uit de grafiek blijkt dat Gouda veruit de grootste bijdrage aan de bruto toegevoegde waarde levert. Met name het belang van de industrie en overheids- en onderwijssector hierin is groot. Daarnaast zorgt de handelssector in Reeuwijk, Waddinxveen en Zuidplas voor een aanzienlijke bijdrage aan de bruto toegevoegde waarde van de Gouwestreek.

Bruto toegevoegde waarde (x € 1.000) per sector per gemeente (2010)

Arbeidsproductiviteit per sector per gemeente (2010) Index NL = 100

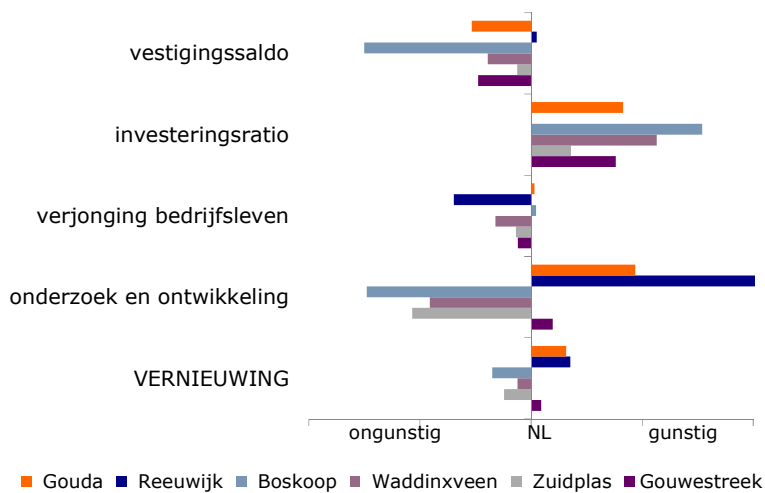
De rechter figuur laat zien hoe de arbeidsproductiviteit (bruto toegevoegde waarde gedeeld door het totale arbeidsvolume) in de verschillende sectoren in de Gouwestreek zich verhoudt ten opzichte van het gemiddelde in Nederland (index = 100). Uit de figuur blijkt dat bijna alle sectoren in alle gemeenten een lagere arbeidsproductiviteit realiseren dan de concurrenten in ons land. Met name de prestaties van de industrie, handel en logistieke sector blijven achter.

De arbeidsproductiviteit is een variabele die sterk verschilt per sector. Hoe hoger de kapitaalintensiteit, hoe hoger de arbeidsproductiviteit. In de Gouwestreek is de lage arbeidsproductiviteit niet alleen aan de aanwezigheid van arbeidsintensieve sectoren te wijten. In de Gouwestreek zien we namelijk dat in bijna alle sectoren de arbeidsproductiviteit lager ligt dan die van sectorgenoten elders in het land. Dit kan veroorzaakt worden door bedrijfsinterne factoren (zoals ondernemerschap en personeelsbeleid), de invloeden van enkele grote bedrijven of met specifieke regionale kenmerken, zoals de afzetmarkt en vestigingsklimaat. Zo kunnen exporterende bedrijven vaak innovatiever en efficiënter werken dan bedrijven die zich alleen op de binnenlandse markt richten. Bovendien zien we vaak dat in regio's waar de betrokkenheid van de bevolking en het bedrijfsleven groot is (zoals in familiebedrijven), bedrijven een sterke binding hebben met hun personeel en zich hard maken voor de inzetbaarheid en het behoud van de eigen lokale bevolking binnen het bedrijf. Dit kan resulteren in een lagere arbeidsproductiviteit.

Mate van vernieuwing varieert

Per saldo beschikt de Gouwestreek over een enigszins vernieuwend bedrijfsleven. Dit is echter niet in alle gemeenten het geval. De gemeenten Gouda en Reeuwijk beschikken over het meest vernieuwende bedrijfsleven. Boskoop en Zuidplas doen dit beduidend minder. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat het bedrijfsleven in deze gemeenten nauwelijks over functies beschikt die gericht zijn op onderzoek en ontwikkeling. Gouda en Reeuwijk hebben dit juist wel. De hele regio kenmerkt zich door een negatief vestigingssaldo (vestiging + oprichting – vertrek). Bovendien ligt het aantal starters er iets lager dan gemiddeld. Positief is dat het bedrijfsleven in alle gemeenten een gunstige investeringsratio kent.

Figuur 4.3 Vernieuwing

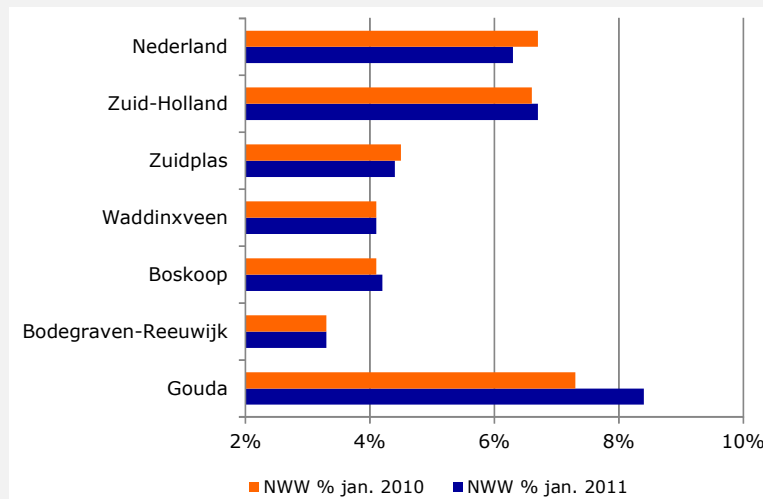

Bron: Rabobank

Tekstvak 9 Werkloosheid in De Gouwestreek

Onderstaande grafiek laat het werkloosheidspercentage (per 1 januari 2010 en 2011) in de gemeenten van de Gouwestreek zien. Deze wordt vergeleken met de werkloosheid in Zuid-Holland en Nederland als geheel. Gouda heeft verreweg de hoogste werkloosheid. Bovendien is deze afgelopen jaar relatief sterk toegenomen tot 8,4 procent. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk heeft met 3,3 procent de laagste werkloosheid van de regio.

Niet werkende werkzoekenden (% van de beroepsbevolking)

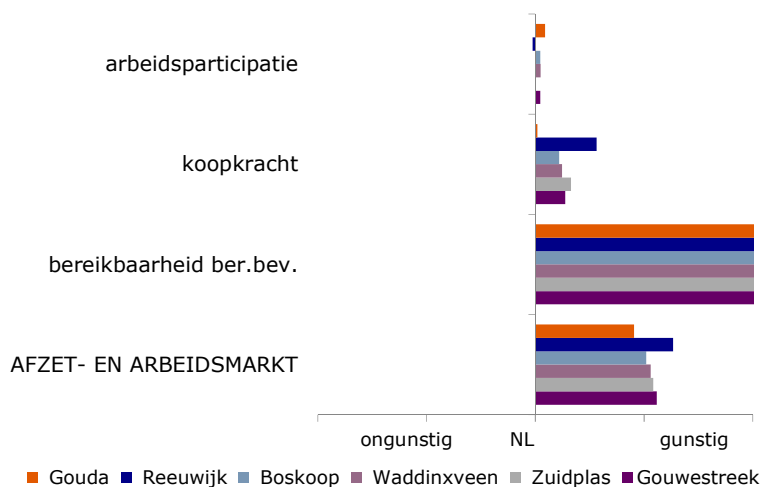

Bron: UWV (2011). Basisset Regionale Arbeidsmarktinformatie.

Gunstige afzet- en arbeidsmarkt

Het meest positieve kenmerk van de economische kwaliteit van de Gouwestreek is de afzet- en arbeidsmarkt. Dit komt doordat het bedrijfsleven, vanwege de gunstige ligging binnen de Randstad, gebruik kan maken van een zeer groot aanbod van arbeidskrachten. Ook de koopkracht in de regio is iets hoger dan gemiddeld, wat het gebied tot een interessante afzetmarkt maakt voor consumentgerichte sectoren.

Figuur 4.4 Afzet- en arbeidsmarkt

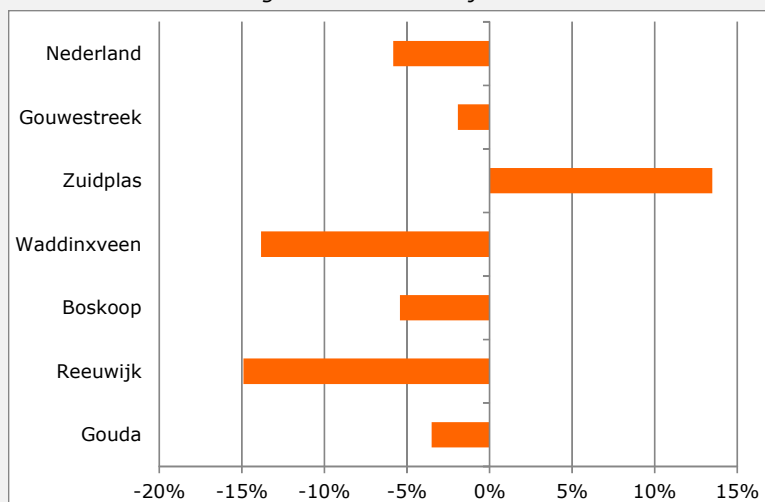

Bron: Rabobank

Tekstvak 10 De arbeidsmarkt tot 2020

Onderstaande grafiek laat de verwachte ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking (bevolking in de leeftijd van 15 tot 65 jaar) tot 2030 zien in zowel de Gouwestreek als Nederland als geheel. Alleen in de gemeente Zuidplas zal de beroepsbevolking nog groeien. In alle andere gemeenten daalt de beroepsbevolking. De daling is het sterkst in Reeuwijk, gevolgd door Waddinxveen. Dit heeft gevolgen voor de arbeidsmarkt waar, met een toenemende vergrijzing en zorgvraag, de vraag naar arbeid alleen maar zal toenemen.

Verwachte ontwikkeling inwoners 15-65 jaar tot 2030

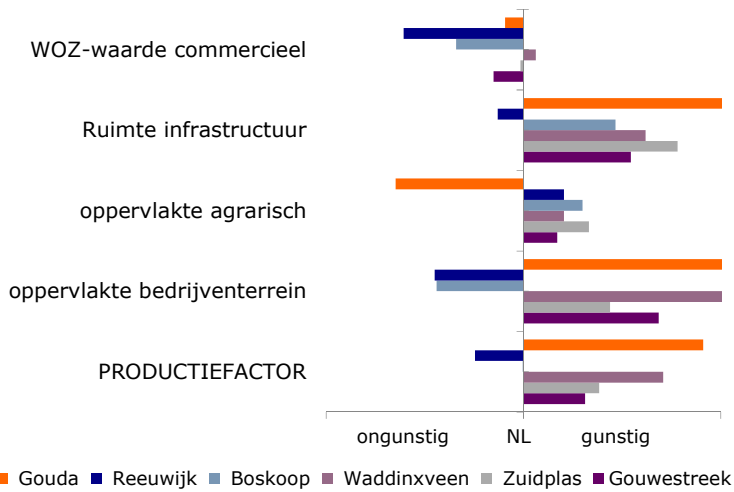

Voor deze prognose is gebruikt gemaakt van de meest recente prognose van Primos (augustus 2011). In dit model wordt de regionale bevolkingsontwikkeling bepaald door de natuurlijke aanwas (geboorte - sterfte), het binnenlandse migratiesaldo (vestiging - vertrek) en het buitenlandse migratiesaldo (immigratie - emigratie).

Veel ruimte voor economische activiteit

Ten slotte laat de regio een gunstige productiefactor zien. Dat wil zeggen dat er veel ruimte in gebruik is voor economische activiteiten. Dit is met name te danken aan Gouda en Waddinxveen. Zij beschikken over een groot areaal bedrijventerreinen en infrastructuur. Reeuwijk biedt de minste ruimte voor economische activiteiten. De gemeente beschikt over weinig bedrijventerreinen en de WOZ-waarde van commerciële voorzieningen is er lager.

Figuur 4.5 Productiefactor

Bron: Rabobank

Tekstvak 11 Greenport Boskoop

Van oudsher vormt de regio Boskoop een belangrijk internationaal centrum voor de boomsiersteelt. Deze centrumfunctie wordt gekenmerkt door een cluster van met elkaar verbonden activiteiten van productie, handel, logistiek, toelevering, diensten, kennis en onderwijs. In de Nota Ruimte is de regio Boskoop erkend als één van de cruciale groene economieën van Nederland. Ze heeft in dit kader de kwalificatie Greenport gekregen, naast vier andere Greenports in Nederland.

Marktonwikkelingen in de sector

- De internationale consumentenvraag naar boomsiersteeltproducten (via ketens volgens professionele marketingconcepten) en internationale concurrentie groeit.
- De kapitaalintensivering en ruimte extensivering neemt toe. Ook de samenhang tussen productie, handel, logistiek door ketenontwikkeling, ketenomkering en ketenverkorting neemt toe.
- Er is sprake van een verschuiving van vakmanschap naar ondernemerschap en van individualisme naar samenwerking.

Ruimte voor de sierteelt

De schaalvergroting van het sierteeltgebied is de laatste jaren in een stroomversnelling geraakt. De bedrijven werken momenteel naar een grootte van circa 3 tot 4 hectare om rendabel te zijn. Sommige bedrijven groeien tot 10 hectare of meer. Het aantal bedrijven zal verder afnemen, maar de omvang van het sierteeltbedrijf zal sterk toenemen. Wil de Greenport Boskoop haar positie in de toekomst vasthouden, dan zal het gebied moeten worden geherstructureerd (circa 510 hectare) en een uitbreiding moeten plaatsvinden van het areaal met circa 350 hectare tot 2020.

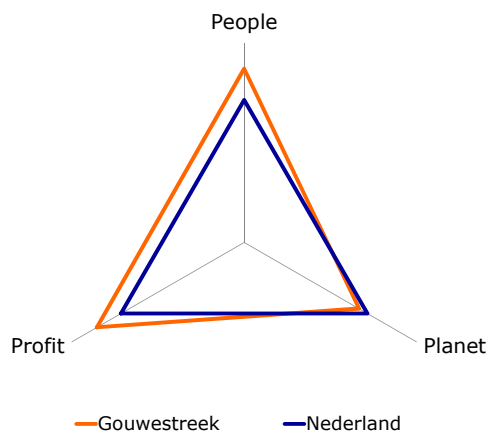
Bron: Website Greenport regio Boskoop

5 De balans opgemaakt

5.1 Triple P Balans

Ondanks de relatief hoge druk op de ruimte is de Gouwestreek per saldo duurzamer dan Nederland als geheel. Alle gemeenten in het gebied hebben een gemiddelde of bovengemiddelde sociale kwaliteit en bieden in veel opzichten een interessante woonomgeving. Ook de economische kwaliteit ligt in het grootste deel van de regio relatief hoog. Dit is te danken aan de vele ruimte die er in gebruik is voor het bedrijfsleven en de gunstige ligging van het gebied in de Randstad. Tot nu toe heeft deze ontwikkeling van de bevolking en het bedrijfsleven de ecologische kwaliteit nog geen grote schade toegebracht. De regio lijkt in dit opzicht echter wel tegen zijn grenzen aan te lopen. Er is weinig natuur en veel ruimte is in gebruik door de bevolking of het bedrijfsleven die een relatief hoge druk op het milieu leggen.

Figuur 5.1 Triple P balans

Bron: Rabobank

Onderstaande tabel toont de Triple P-scores voor de individuele gemeenten. Hieruit blijkt dat Boskoop de minst duurzame gemeente van de Gouwestreek is. Desondanks is ook Boskoop nog altijd even duurzaam als Nederlandse als geheel. Bovendien betreft het hier een weinig stedelijke gemeente en over het algemeen geldt: hoe minder stedelijk hoe minder duurzaam. De gemeente Gouda komt dan ook als meest duurzame gemeente uit de Triple P Monitor voor de Gouwestreek, gevolgd door de gemeente Reeuwijk. Gouda dankt deze eer vooral aan de ruimte en de voorzieningen die deze gemeente in gebruik heeft om haar inwoners te faciliteren. In Reeuwijk draagt het bedrijfsleven (hoewel de omvang hiervan in absolute zin relatief beperkt is) in hoge mate bij aan de duurzaamheid van het gebied.

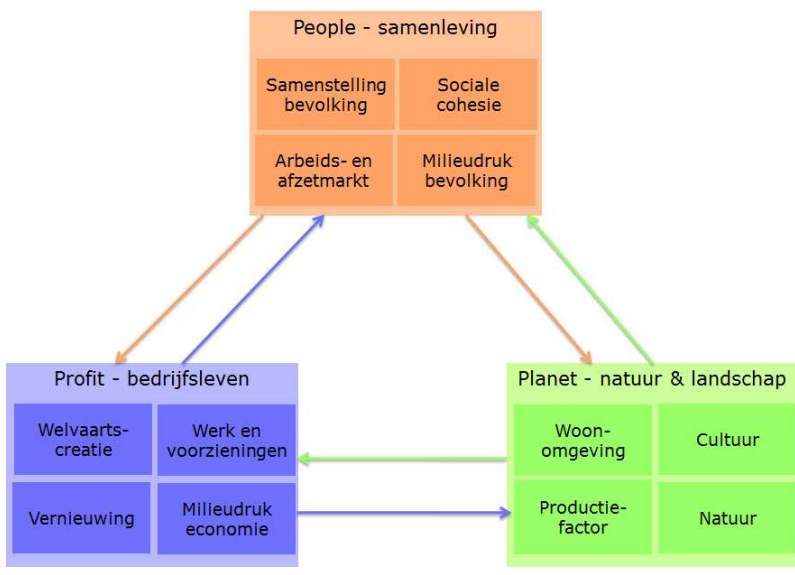
Tabel 5.1 Triple P scores

Gemeente	Stedelijkheid	People	Planet	Profit	3P
Gouda	Sterk stedelijk	1,9	1,1	1,3	1,4
Reeuwijk	Weinig stedelijk	1,1	1,2	1,5	1,2
Boskoop	Weinig stedelijk	1,0	0,9	0,9	1,0
Waddinxveen	Matig stedelijk	1,2	0,7	1,3	1,1
Zuidplas	Matig stedelijk	1,1	1,0	1,0	1,0
Gouwestreek		1,2	0,9	1,2	1,1
Nederland		1,0	1,0	1,0	1,0

5.2 Wie draagt bij aan duurzaamheid

In de Triple P Monitor kijken we in hoeverre de drie dimensies duurzaamheid ondervinden. Hierbij gaat het om de vraag of de omstandigheden dusdanig zijn dat de bevolking, het bedrijfsleven en het landschap in de toekomst in hun huidige vorm kunnen blijven voortbestaan. De mate waarin de verschillende dimensies deze duurzaamheid ervaren, is deels afhankelijk van wat de andere dimensies te bieden hebben. Dit komt tot uitdrukking in de connectoren. Door de connectoren om te draaien en ze te plaatsen binnen hun eigen dimensie kunnen we zien in hoeverre de drie dimensies een bijdrage leveren aan de duurzaamheid van een regio.

Figuur 5.2 Triple P Monitor: bijdrage van de eigenschappen aan duurzaamheid

Bron: Rabobank

In hoofdstuk drie bleek dat het de ecologische dimensie is, die de minste duurzaamheid ondervindt in de Gouwestreek. Onderstaande grafiek laat zien dat deze lage score niet zozeer te wijten is aan de ecologische kwaliteit zelf maar wordt veroorzaakt door de negatieve bijdrage die de bevolking en het bedrijfsleven aan de ecologische kwaliteit leveren. De sociale en economische dimensies ondervinden juist de grootste mate van duurzaamheid in de Gouwestreek. In onderstaande figuur kunnen we zien dat deze twee dimensies deze hoge score voor een deel te danken hebben aan de grote bijdrage van de ecologische dimensie die de bevol-

king en het bedrijfsleven ruimte biedt om te wonen en te werken. Daarnaast is sprake van een sterke wisselwerking tussen de sociale en economische dimensie: de bevolking draagt met haar koopkracht en arbeidspotentieel bij aan het floreren van het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven draagt op haar beurt bij aan het welvaren van de bevolking door het bieden van voorzieningen en werkgelegenheid.

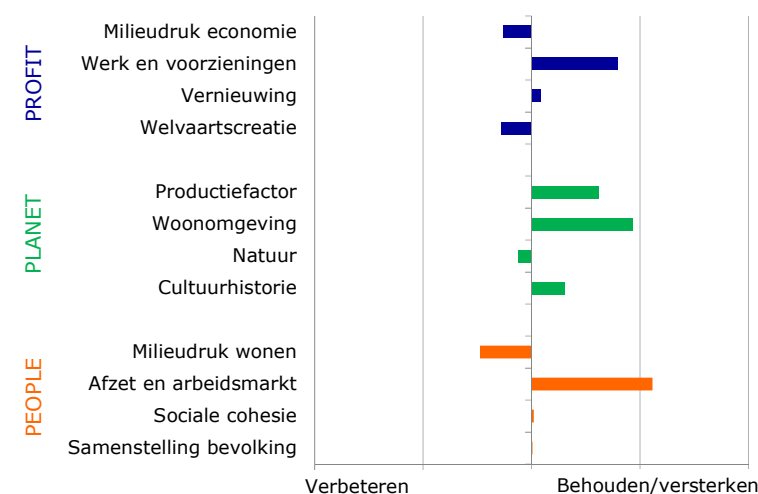
Figuur 5.3 Ondervonden duurzaamheid per dimensie

Bron: Rabobank

Het is de ecologische dimensie die de minste duurzaamheid ondervindt maar wel de grootste bijdrage levert aan de duurzaamheid van de andere twee dimensies. Het landschap is daarmee in belangrijke mate verantwoordelijk voor de duurzaamheid van de Gouwestreek. Dit zien we terug in figuur 5.4 waarin wordt aangegeven welke bijdrage de vier eigenschappen - behorende tot de betreffende dimensie - leveren aan de duurzaamheid van de regio. Door op deze manier naar de regio te kijken, ontstaat een eerste globaal inzicht in de schakels waarmee de duurzaamheid van de regio vergroot kan worden.

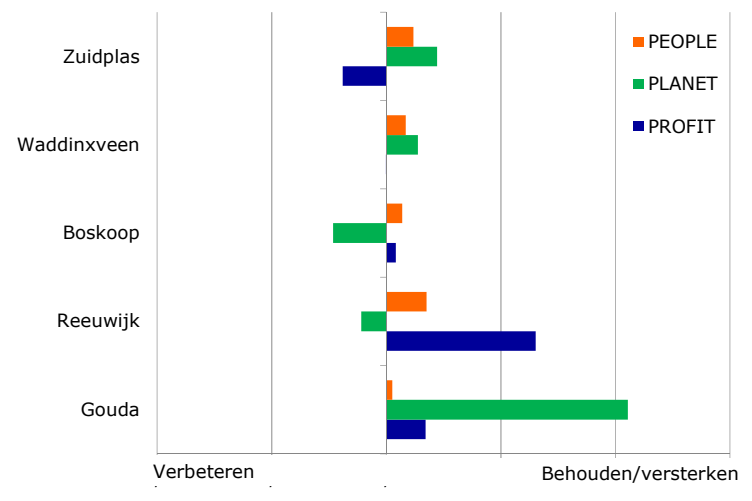
Figuur 5.4 Bijdrage dimensies aan duurzaamheid

Bron: Rabobank

Als we vervolgens kijken welke gemeenten verantwoordelijk zijn voor deze situatie blijkt met name de ecologische dimensie van de gemeente Gouda in belangrijke mate bij te dragen aan de duurzaamheid van de Gouwestreek. Daarnaast levert het bedrijfsleven in Reeuwijk een belangrijke bijdrage aan de duurzaamheid van het gebied.

Figuur 5.5 Bijdrage dimensies aan duurzaamheid per gemeente

Bron: Rabobank

Al met al kunnen we stellen dat er sprake is van een sterke interactie tussen de drie duurzaamheidsdimensies in de Gouwestreek. Samen zorgen ze er voor dat het in de regio goed wonen en werken is. Wel is het de ecologische kwaliteit die het sterkst te leiden heeft onder het welvaren van het gebied. Hier ligt dan ook een gevaar voor de regio: de ecologische omstandigheden in de Gouwestreek zouden de duurzaamheid van het gebied in de toekomst in gevaar kunnen brengen. Enerzijds is de beschikbaarheid van ruimte om te wonen en te werken niet oneindig. Anderzijds kan de aanwezigheid en het gedrag van bevolking en bedrijfsleven de ecologische kwaliteit van het gebied in gevaar brengen. In het volgende hoofdstuk gaan we in op de mogelijkheden om in de toekomst de sociale, economische en ecologische kwaliteit op peil te houden en daarmee de duurzaamheid van de Gouwestreek te waarborgen.

6 Verduurzaming van de Gouwestreek

Op basis van de belangrijkste constatering in de Triple P Monitor zijn per dimensie sterkten en zwakten van de Gouwestreek ten aanzien van de duurzaamheid van de regio geformuleerd. Deze hebben centraal gestaan bij de workshops die op 25 januari 2012 hebben plaatsgevonden. Bij deze workshops waren regionale deskundigen rondom de drie thema's aanwezig. Zij hebben door middel van stellingen in drie groepen gediscussieerd over de sterktes en zwaktes van de regio en de kansen die deze voor de Gouwestreek met zich meebrengen. De achterliggende vraag achter de workshops luidde: wat kunnen we als regio doen om de duurzaamheid van het gebied te versterken? De deelnemers aan de workshops staan vermeld in bijlage II. Deze paragraaf geeft een weergave van de resultaten van de workshops. Per P worden eerst de stellingen benoemd waarna de achtergrond van de keuze voor deze stellingen wordt beschreven op basis van de huidige situatie in de Gouwestreek. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de mogelijkheden die de deelnemers aan de workshops zien, om de duurzaamheid van de Gouwestreek in dit opzicht te vergroten.

6.1 People

Stellingen

1. Samenwerking tussen mensen maakt en inspireert ondernemers en draagt daarmee bij aan de economische vitaliteit van de regio.
2. Het bedrijfsleven en de bewoners van de Gouwestreek zouden meer kennis en informatie met elkaar moeten uitwisselen.
3. De bevolking in de Gouwestreek weet te weinig van wat de eigen regio te bieden heeft.
4. Het onderwijs in de regio zou beter op de hoogte moeten zijn van de regionale arbeidsbehoefte en daar actief op in moeten spelen (tevens besproken bij workshop 'profit').

Achtergrond

De Gouwestreek biedt een interessante woonomgeving. Er is veel fysieke ruimte in gebruik om te wonen en om te recreëren. Bovendien kan de bevolking gebruik maken van het grote aanbod van werk en consumentenvoorzieningen in de Gouwestreek en in het omliggende deel van de Randstad. Mede door deze ligging van de Gouwestreek (omringd door grootstedelijk gebied) is de binding van de bevolking aan de eigen regio niet sterk. Steden als Rotterdam, Den Haag of Zoetermeer zijn gemakkelijk bereikbaar en de inwoners maken dus ook gebruik van de voorzieningen in deze steden. De beperkte oriëntatie op Gouda wordt ook veroorzaakt door de moeizame bereikbaarheid vanuit de rest van de Gouwestreek.

Er ligt een uitdaging om de bevolking sterker te binden aan de Gouwestreek. Hiervoor zal in de eerste plaats bewustzijn moeten worden gecreëerd ten aanzien van hetgeen de eigen regio te bieden heeft. Dit geldt zowel voor de bevolking als voor het bedrijfsleven. Zo bestaat de indruk dat de cultuurhistorische kwaliteiten van de regio nauwelijks bekend zijn bij de eigen bevolking. Om deze bekendheid te vergroten, zouden bijvoorbeeld musea, exposities, (historische) verenigingen en onderwijs beter verbonden kunnen worden. Bovendien zouden bedrijven binnen de regio meer van elkaar moeten kunnen leren en van elkaars kennis gebruik kunnen maken.

De bevolking van de Gouwestreek zal de komende jaren blijven groeien. Het aandeel 65-plussers gaat fors toenemen en de beroepsbevolking neemt af (behalve in de gemeente Zuidplas) terwijl er juist veel behoefte is aan handen in de zorg en voor vakgerichte beroepen. Het is belangrijk dat de (toekomstige) beroepsbevolking op de hoogte is van de mogelijkheden die het bedrijfsleven in de eigen regio biedt. Het onderwijs zou hierin een rol kunnen spelen door beter aan te sluiten op de specifieke regionale arbeidsvraag en de specifieke functies die hier beschikbaar zijn. Maar ook bedrijven zouden meer kunnen doen door leerlingen te informeren over de werkzaamheden en kansen in hun bedrijf.

Kansen

Binden van jongeren door bedrijven en onderwijs

In de workshops werd gesteld dat de regio weinig startende ondernemingen heeft omdat de leeftijdscategorie die hiervoor in aanmerking komt niet in de regio blijft wonen. Vanwege het ontoereikende woningaanbod voor deze leeftijdsklasse vertrekken jongeren vaak naar elders waarna ze niet meer terugkomen. De workshopdeelnemers gaven aan dat jongeren wellicht ook behouden kunnen worden door ze sterker aan het regionale bedrijfsleven te binden. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbieden van stages in de regio (zoals in het maatjesproject). Bovendien schijnen op dit moment scholieren uit de Gouwestreek (Boskoop, Bodegraven, Reeuwijk) in Alphen aan den Rijn naar het voortgezet onderwijs te gaan. Alphen aan den Rijn biedt blijkbaar goed onderwijs en is ook goed te bereiken voor de jongeren uit deze gemeenten.

Breng het nut van samenwerking onder de aandacht

Het feit dat er weinig verbinding is binnen regio komt volgens de workshopdeelnemers doordat de plaatsen in cultureel opzicht sterk van elkaar verschillen. Men geeft aan dat je samenwerking in de regio niet van bovenaf moet opleggen. De overheid zou in elk geval de voorwaarden kunnen scheppen. Bovendien zou je moeten benadrukken wat het nut is van samenwerking en wat het je op kan leveren. Het Floragebouw en de Floriade zijn hiervan goede voorbeelden: deze kunnen leiden tot spin-off voor de hele regio. Op sommige punten is samenwerking überhaupt geen optie. Zo geeft men aan dat sportverenigingen altijd aan hun eigen plaats gebonden zullen blijven. Een idee om meer van elkaar te weten te komen is het opstellen van een regiogids in plaats van een gemeentegids.

6.2 Planet

Stellingen

1. De Gouwestreek laat grote kansen liggen als toeristisch-recreatieve bestemming.
2. Het toeristisch product van de Gouwestreek moet ruimtelijk en functioneel beter verbonden worden (cultuur, natuur en water).
3. De Reeuwijkse Plassen kunnen commercieel beter worden benut (ook als dat ten koste gaat van de ecologische kwaliteit van het gebied).
4. Toeristische ontwikkeling zal een economische impuls voor de regio betekenen.

Achtergrond

De Gouwestreek heeft het nodige te bieden op het gebied van recreatie. In de eerste plaats is dat de cultuurhistorische kwaliteit van de regio, die het gebied vooral te danken heeft aan Gouda. Ook dragen de monumenten in Moordrecht en de cultuurhistorische waarden van de Reeuwijkse Plassen bij aan de cultuurhistorische kwaliteit van het gebied. Bovendien is er in de Gouwestreek de nodige ruimte in gebruik voor dagrecreatie (zoals de Goudse en Reeuwijkse Hout). Echt natuurgebied vindt men nauwelijks in de regio. Het grootste deel van de regio wordt bepaald door het Hollandse (agrarische) landschap. Dit vormen goede ingrediënten om de recreatiesector verder te ontwikkelen door ze te verbinden voor zowel wandelaars, fietsers als watersporters. Om deze sector beter op de kaart te zetten zou je je bestaande kwaliteiten meer moeten benutten en 'branden'. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het laagste punt van Europa in Nieuwerkerk aan den IJssel. Op dit moment worden deze kansen onvoldoende benut. Dit heeft ook te maken met het feit dat de faciliteiten voor recreatie op dit moment ontoereikend zijn. Zo is het aanbod van verblijfsvoorzieningen in de regio zeer beperkt (waardoor een "weekendje Gouda" eigenlijk geen optie is), zijn er nauwelijks mogelijkheden voor plattelandsrecreatie (kamperen bij de boer, boerderijwinkels, boerengolf, vergaderen bij de boer, workshops, b&b's etc.) en vormen de gebrekkige doorgang van de waterwegen en aanlegmogelijkheden voor boten (naar zowel de plassen als naar Gouda) een grote belemmering voor de ontwikkeling van waterrecreatie.

Kansen

Regiomarketing vanuit bestaande merken

Volgens de workshopdeelnemers kan de regio toeristisch beter op de kaart worden gezet. Zelfs de inwoners van de regio weten niet wat het gebied allemaal te bieden heeft. Hoe moeten bezoekers van buiten de regio dat dan weten? De Gouwestreek zou gezamenlijke de marketing van het gebied op moeten zetten. Met daarbij aandacht voor de bestaande sterke merken zoals Gouda, Boskoop (à la Aalsmeer) en het laagste punt van Europa. Ook de Floriade kan het gebied beter op de kaart zetten. Tot nu toe wordt onvoldoende gedaan met de bestaande sterke merken van de Gouwestreek. Je zult deze bij een eventuele regiomarketing als concept moeten presenteren.

Verbinding van recreatiemogelijkheden

De regio heeft veel waterwegen zoals de IJssel, de Rotte, de Gouwe en de Reeuwijkse Plassen. De verbindingen zijn op dit moment slecht. Er zouden meer arrangementen ontwikkeld moeten worden waarbij je dit geheel verbindt/verknoot. Hetzelfde geldt voor wandel- en fietspaden. Ook hiervoor liggen veel plannen maar er komt nooit wat van terecht. Bovendien is er nauwelijks of geen verblijfsaccommodatie in de regio. Waarom hiertoe geen private initiatieven worden ondernomen is onduidelijk.

Toerisme als economische én ecologische impuls

Ten slotte kunnen de kansen van de Reeuwijkse Plassen beter worden benut. De inkomsten die dit tot gevolg heeft, kunnen onder andere worden ingezet voor het behoud van de natuurlijke kwaliteit van het gebied. Zo loopt er op dit moment een project waarbij de waterkwaliteit van het gebied wordt verbeterd. Toerisme zorgt dus juist voor middelen waarmee investeringen gepleegd kunnen worden. De ontwikkeling van toerisme zal in elk geval een economische impuls aan de regio geven.

6.3 Profit

Stellingen

1. De economische vitaliteit van de regio is te laag.
2. De Gouwestreek moet zich ontwikkelen en profileren als regio van ambacht en vakmanschap.
3. Bedrijven hebben zelf een verantwoordelijk bij het realiseren van een betere aansluiting van arbeidsmarkt en bedrijfsleven.
4. Het onderwijs in de regio zou beter op de hoogte moeten zijn van de regionale arbeidsbehoefte en daar actief op in moeten spelen (tevens besproken bij workshop 'people').

Achtergrond

De belangrijkste sectoren voor de Gouwestreek zijn de handel in Waddinxveen, de zorg in Gouda en de boomsiereteelt in Boskoop (Greenport). Hoewel de economische kwaliteit van de regio hoog is, zijn er ook punten van zorg. Zo blijkt dat de arbeidsproductiviteit in bijna alle sectoren in de Gouwestreek lager ligt dan in de rest van Nederland. Daarnaast ligt het vestigingssaldo (vestiging + oprichting – vertrek) in de Gouwestreek relatief laag. Tot slot ligt het aantal leden van de beroepsbevolking dat een eigen bedrijf start lager dan gemiddeld.

Bovendien zal de beroepsbevolking van de Gouwestreek de komende jaren verder afnemen (behalve in de gemeente Zuidplas) terwijl er juist veel behoefte is aan handen in de zorg en voor vakgerichte beroepen. Het is daarom belangrijk dat de (toekomstige) beroepsbevolking op de hoogte is van de mogelijkheden die het bedrijfsleven in de eigen regio in dit opzicht biedt. De regio zou zich kunnen ontwikkelen als regio van ambacht en vakmanschap. Hiermee kan de regio een onderscheidende positie innemen binnen de Randstad en de ontwikkelingen die zich hier voordoen. Het onderwijs zou hierin een rol kunnen spelen door de inhoud van opleidingen beter af te stemmen op de specifieke regionale arbeidsvraag en de specifieke functies die in de regio beschikbaar zijn. Maar ook bedrijven zouden meer kunnen doen door leerlingen te informeren over de werkzaamheden en kansen in hun bedrijf.

Kansen

Ondernemers moeten zelf zorgen voor de vitaliteit

Om de economische vitaliteit van de regio te vergroten zullen bedrijven zelf actie moeten ondernemen. Zo zouden ondernemers in de regio elkaar meer moeten helpen en elkaar wat gunnen. Bij eventuele regionale samenwerkingsverbanden moet de schaal wel overeenkomen met de aard van de problematiek. Klein blijven als regio is immers ook een keuze. Daarnaast is men van mening dat de toeristische sector een impuls aan de regionale economie en de vitaliteit van het gebied kan geven. Nu brengen bedrijven hun zakelijke gasten onder bij hotels buiten de regio. Dit is een gemiste kans voor de Gouwestreek.

Naar een regio van vakmanschap

De Gouwestreek zou zich kunnen ontwikkelen als regio van vakmanschap (mbo-banen). Dit zou dan wel naast de bestaande sectoren zoals de handel (als basis) moeten plaatsvinden. Ook het ontwikkelen van de toeristische sector kan leiden tot vakmanschap. Denk aan de rol van meester en gezel. Dit is in alle branches nodig!

Betere aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven

Het onderwijsaanbod sluit op dit moment niet aan bij de vraag vanuit het bedrijfsleven. Er zijn veel kansen om het onderwijs en het bedrijfsleven beter te verbinden, bijvoorbeeld door bij elkaar te komen, stages te organiseren en meer vakgericht onderwijs aan te bieden. Bedrijven hebben ook een eigen verantwoordelijkheid in het opleiden van hun personeel, maar de huidige mis-match tussen vraag en aanbod is zo groot dat bedrijven dit zelf niet kunnen oplossen. Het bedrijfsleven zou graag zien dat de MTS weer wordt ingevoerd (in plaats van het VMBO). Het bedrijfsleven zal in elk geval in gesprek moeten met het onderwijs om de aansluiting te verbeteren. In Alphen aan de Rijn gebeurt dit al.

6.4 Afsluitend

De Gouwestreek is van oorsprong geen uniforme of samenhangende regio. Het gebied bestaat uit verschillende gemeenten en kernen die vaak hun eigen achtergrond, identiteit en cultuur hebben. Desondanks blijkt uit de studie dat er op verschillende punten sprake is van gemeenschappelijke belangen waarin men elkaar kan versterken en van elkaar kan leren. Gezamenlijke initiatieven zullen echter niet geforceerd in gang moeten worden gezet maar moeten ontstaan vanuit een gemeenschappelijk doel waarvan het belang bij alle betrokkenen evident is. Zo zullen betrokkenen zelf ontdekken wat ze elkaar te bieden hebben en op welke wijze men elkaar kan versterken. Op deze manier kan wellicht de aanzet worden gegeven voor toekomstige initiatieven en meer structurele vormen van samenwerking.

Uit de studie zijn twee onderwerpen naar voren gekomen waarvan de potentie en het belang van samenwerking het grootst zijn. Dit zijn de verdere ontwikkeling van de recreatiesector en het realiseren van een betere verbinding tussen het onderwijs en het bedrijfsleven.

Het belang van het verder ontwikkelen van de recreatiesector wordt door iedereen onderkend. Deze sector kan een economische impuls voor de regio betekenen en het gebied beter op de kaart zetten. De Gouwestreek heeft de bezoeker op dit moment al veel te bieden en er lopen verschillende initiatieven om deze sector verder te ontwikkelen. Het product en de initiatieven zijn op dit moment alleen nog sterk versnipperd. De uitdaging ligt in het verbinden en het uiteindelijk als totaalconcept presenteren van de toeristische elementen van de Gouwestreek. Daarbij moet wel rekening worden gehouden met andere samenwerkingsverbanden waarvan de Gouwestreek deel uitmaakt. Zo is het Intergemeentelijk Samenwerkingsorgaan Midden-Holland actief op het gebied van recreatie en heeft men ook vanuit het Groene Hart de ambitie om het gebied in toeristisch opzicht beter op de kaart te zetten⁶. Behalve de recreatiesector zelf heeft ook de detailhandel (met name in Gouda) belang bij het versterken van de toeristische functie van de Gouwestreek. Op dit moment heeft de Goudse detailhandel met name een functie voor de eigen inwoners. Ook voor deze sector is de nodige winst te behalen vanuit toeristisch en recreatief bezoek aan de stad.

Het tweede aandachtspunt voor de Gouwestreek is het realiseren van een betere verbinding tussen het bedrijfsleven en het onderwijs. Deze verbinding kan bijdragen aan het vergroten van zowel de economische als de sociale vitaliteit van het gebied. Enerzijds kan het onderwijsaanbod beter worden afgestemd op de regionale arbeidsvraag. Anderzijds kan het regionale bedrijfsleven haar zichtbaarheid onder de jongeren in de regio (het arbeidspotentieel) vergroten. Bedrijven kunnen

⁶ Zo loopt op dit moment een initiatief vanuit vier Rabobanken in het Groene Hart om de positie van het Groene Hart (o.a. de toeristische sector) te versterken.

meer laten zien wat ze de jongeren te bieden hebben en welk toekomstperspectief er voor hen in de eigen regio ligt. Een belangrijke onderscheidende kwaliteit van de Gouwestreek die in de samenwerking tussen het bedrijfsleven en het onderwijs verder ontwikkeld kan worden, is het "vakmanschap". Hiermee kan de regio haar functie als woon-werkregio versterken en een onderscheidende positie innemen binnen de grootstedelijke contouren van de omliggende Randstad.

Om de kansen die er voor de Gouwestreek liggen daadwerkelijk te benutten, zullen alle actoren hierin hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Een belangrijke rol is weggelegd voor het onderwijs en het bedrijfsleven. Zij zullen elkaar meer moeten opzoeken om te ontdekken waar men elkaar kan versterken en hoe men de arbeidskrachten van de toekomst aan de regio en het regionale bedrijfsleven kan binden. Bovendien zullen ondernemers in de Gouwestreek hun ondernemerschap moeten tonen. Wees innovatief en creatief en zoek de samenwerking met bestaande of nieuwe partners in de regio. Gezamenlijk kan een vruchtbaar traject in gang worden gezet waarop de regio als geheel in de toekomst kan blijven voortborduren. Samen bereik je meer dan alleen! Ten slotte zullen ook de lokale overheden over hun eigen gemeentegrenzen heen moeten kijken om de waardevolle componenten van de Gouwestreek te verbinden en te benutten. Onlangs is hiertoe de eerste stap gezet door de colleges van Bodegraven-Reeuwijk, Zuidplas, Gouda en Waddinxveen, die gesprekken voeren over de mogelijkheden van bestuurlijke samenwerking. De colleges van de vier gemeenten hebben aangegeven dat de wens groot is om de bestuurlijke samenwerking te versterken.

Door verbinding en samenwerking kunnen de in deze studie geschetste kansen worden benut en kan de Gouwestreek een sterkere positie innemen binnen het krachtenveld van de Randstad en de ontwikkelingen die zich hier voordoen. Een actieve opstelling van zowel overheid, onderwijs als bedrijfsleven is hierbij noodzakelijk teneinde de vitaliteit van de Gouwestreek in zowel sociaal, ecologisch als economisch opzicht ook in de toekomst te kunnen blijven garanderen.

Bijlage I Variabel en Triple P

<i>kenmerk</i>	<i>bron</i>
PEOPLE	
samenstelling bevolking	
afhankelijkheid (% niet-bijstandsgerechtigden)	ABF-Research/CBS
opleidingsniveau (% hoogopgeleiden)	ABF-Research/CBS
jeugdigheid (% 25-)	ABF-Research/CBS
bevolkingsdynamiek (groei %)	ABF-Research/CBS
sociale cohesie	
betrokkenheid (opkomst % verkiezingen)	ABF-Research/CBS
consensus (% niet-protestpartijen)	ABF-Research/CBS
maatschappelijke participatie (% vrijwilligers)	WDM
criminaliteit (misdrijven / inwoner)	ABF-Research/AD
werk en voorzieningen	
bereikbare arbeidsplaatsen	ABF-Research/CBS
gemiddelde bedrijfsomvang (banen / bedrijf)	ABF-Research/LISA
voorzieningengraad detailhandel (vkp / bedrijf)	ABF-Research/LISA
voorzieningengraad vrije tijd (horeca sport recreatie / bedrijf)	ABF-Research/LISA
woonomgeving	
aandeel woonoppervlakte (opp. wonen / totaal)	ABF Research/CBS
aandeel recreatieruimte (opp. recreatie / totaal)	ABF Research/CBS
gemiddelde WOZ-waarde woning	ABF Research/CBS
stedelijkheid (adressendichtheid)	CBS
PROFIT	
welvaartscreatie	
arbeidsproductiviteit (BTW / arbeidsvolume)	Rabobank
RTV (winst tov vermogen)	Rabobank
solvabiliteit (eigen vermogen / balanstotaal)	Rabobank
economische dynamiek (groei % werkgele.)	ABF-Research/LISA
vernieuwing	
R&D (banen ICT, R&D / totale werkgelegenheid)	ABF-Research/LISA
verjonging (startende ondern. / potentiële ber.bev.)	Kamer van Koophandel
investeringsratio (investeringen / BTW)	Rabobank
vestigingssaldo (oprichtingen, vestiging, vertrek)	Kamer van Koophandel
bevolking als arbeids- en afzetmarkt	
bereikbare (beroeps)bevolking	ABF-Research/CBS
koopkracht (inkomen / huish.)	ABF-Research/CBS
arbeidsparticipatie (werkzame ber.bev. / bevolking)	ABF-Research/CBS
productiefactor	
ruimte bedrijventerrein	ABF Research/CBS
agrarische ruimte	ABF Research/CBS
ruimte infrastructuur	ABF Research/CBS
gemiddelde WOZ-waarde commercieel vastgoed	ABF Research/CBS

PLANET	
natuur	
versnippering landschap (opp. natuur en agrarisch / totaal)	ABF-Research/LISA
groei areaal natuur (%)	ABF-Research/LISA
variatie flora (hogere planten / ha)	Floron
reservaatfunctie flora (bedreigde planten / ha)	Floron
cultuurhistorie	
stedeschoon (beschermde gezichten / ha)	OC&W
monumentdichtheid (monumenten / ha bebouwd)	OC&W
cultuurhistorische kenmerkendheid (culthist. elementen / ha)	Planbureau voor de Leefomgeving
milieudruk economie	
werkgelegenheidsdichtheid (banen / ha)	ABF-Research/LISA
ruimtebeslag bedrijven (opp terrein / bedrijven)	ABF-Research/LISA
CO ₂ -uitstoot bedrijfsleven (CO ₂ -uitstoot / banen)	SenterNovem
CO ₂ -uitstoot verkeer (CO ₂ -uitstoot / weglengte)	SenterNovem
milieudruk bevolking	
bevolkingsdichtheid (bevolking / ha)	ABF-Research/CBS
ruimtebeslag wonen (woningen / woonoppervlak)	ABF-Research/CBS
CO ₂ -uitstoot bevolking (CO ₂ -uitstoot / bevolking)	SenterNovem

Bijlage II Deelnemers interviews en workshop

Interviews

People

- De heer A.F. Bonthuis: waarnemend burgemeester gemeente Schoonhoven
- Mevrouw M. Verdier: Raad van bestuur Groene Hart Ziekenhuis

Planet

- De heer H. van der Smit, Duurzaam Zuidwijk

Profit

- De heer G.H. van Nieuwpoort, Van Nieuwpoort Groep

Workshops

People

- De heer C.E. Blaazer, (voormalig) onderwijzer en journalist
- De heer B.J. de Deugd, ledenraadslid Rabobank Gouwestreek (voorzitter workshop)
- Mevrouw S. Heteyey, Stichting Care for Family
- Mevrouw M.A. van Iperen-Sundquest, Stichting Zuidplas Helpt
- Mevrouw G. de Koning-Keg, Bibliotheek De Groene Venen
- De heer A. Lammerts van Bueren, Stichting Jeugdwerk Zuidplas
- De heer D. Lieuw-On, Stichting Jeugdwerk Zuidplas
- De heer R. Mascini, Woonpartners Midden-Holland
- De heer P. van der Sluijs, Werkgroep Voedselbank Gouda
- De heer G. van Uden, Zorgcentrum Moerdregt
- De heer A.G.G. Voorhagen, ledenraadslid Rabobank Gouwestreek, G.G.-Groep (voorzitter workshop)
- Mevrouw C. Wammes: Gemeente Gouda, VrijwilligersInformatiePunt (VIP)
- De heer G.C. Westmaas, Cliëntenraad De Meander

Planet

- De heer S.G.M. Boersen, commissaris Rabobank Gouwestreek, Proba
- De heer I.A.M. ten Hagen, Pehabo
- De heer J.J.A. Ham, dierenarts
- De heer C. Knegjens, Compaxo
- De heer F. van Pelt, Projectbureau driehoek RZG Zuidplas
- De heer W. Scholtens, Natuurmonumenten Zuid-Holland
- De heer H. van der Smit, Duurzaam Zuidwijk
- De heer P.W. Tas, ledenraadslid Rabobank Gouwestreek, Tas Boomkwekerij (voorzitter workshop)
- De heer A.C. de Wit, Melkveehouderij
- Mevrouw A.M. van Zoelen, Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard

Profit

- De heer M. Gibbon, Bouwbedrijf D. de Graaf B.V.
- De heer M.G.J. Hooftman, ledenraadslid Rabobank Gouwestreek (voorzitter workshop)
- De heer J. van Iperen, Wind op Zee
- De heer C. de Jong, Gemeente Waddinxveen
- Mevrouw K.A.E. Kortenhoeven, MKC Catering
- De heer M.L. Post, ledenraadslid Rabobank Gouwestreek, Nebest B.V. (voorzitter workshop)

- De heer A.J.M. Slot, Boomkwekerijmuseum
- De heer E. Verkleij, Edelman BV

Namens Rabobank Gouwestreek

- De heer R.M. Calkhoven, manager Service en Advies Rabobank Gouwestreek
- De heer G.M. van Erk, manager Particulieren Rabobank Gouwestreek
- De heer P. Groen, directievoorzitter Rabobank Gouwestreek
- Mevrouw C.W. Voordendag-Westmaas, adviseur coöperatie Rabobank Gouwestreek
- De heer C.J. van der Wel, commercieel directeur Rabobank Gouwestreek

Namens Rabobank Nederland

- De heer W. van der Velden, Kennis en Economisch Onderzoek
- Mevrouw A.H.H.M. Smeltink-Mensen, Kennis en Economisch Onderzoek

Colofon

Titel

Triple P Monitor

Ondertitel

Samen werken aan een vitale Gouwestreek

Auteur

Anouk Smeltink-Mensen

Eindredactie

Rogier Aalders

Publicatiedatum

Juni 2012

In opdracht van:

Rabobank Gouwestreek

Contactgegevens

Tielweg 26/28
2803 PK te Gouda
(0182) 69 58 40

© Rabobank Nederland, 2012

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande toestemming van Rabobank Nederland.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print, microfilm or any other means without written permission by RabobankNederland.